



SLUŽBENE

VIJESTI

HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

GODIŠTE XVI. ■ ZAGREB 2017.

BROJ 2 (22)

DOKUMENTI
PORUKE · IZJAVE · PISMA
PRIOPĆENJA
VIJESTI
IN MEMORIAM



**SLUŽBENE VIJESTI
HRVATSKE BISKUPSKJE
KONFERENCIJE
BROJ 2 (22)
GODIŠTE XVI.
ZAGREB 2017.**

IZDAJE
**HRVATSKA BISKUPSKA
KONFERENCIJA**
Ksaverska cesta 12A
Tel. 01 5635 009
e-mail: hbk@hbk.hr

UREDNIK
PETAR PALIĆ

GRAFIČKA PRIPREMA
TOMISLAV KOŠČAK, HILP

TISAK
DENONA, Zagreb

ISSN 1332-2354

SADRŽAJ

DOKUMENTI

Papino apostolsko pismo u obliku Motu Propria »Magnum Principium« koji se tiče prijevoda liturgijskih tekstova.....	2
Smjernice za postupanje u slučajevima spolnoga zlostavljanja maloljetnika od strane klerika ..	4

PORUKE • IZJAVE • PISMA

Poruka Svetoga Oca Franje za 51. svjetski dan mira	11
Poruka Svetoga Oca Franje za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2018.....	14
Zajednička poruka Svetoga Oca Franje i ekumenskog patrijarha Bartolomeja prigodom proslave III. Svjetskog dana molitve za skrb o stvorenom svijetu	16
Govor kardinala Pietra Parolina hrvatskim biskupima 30. listopada 2017.....	17
Poruka Predsjednika Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju na početku školske i katehetske godine 2017./2018.	19
Poruka biskupa Ivice Petanjka pomorcima i ribarima za blagdan Svetog Nikole 2017.	21
Poruka biskupa HBK »Založiti se za temeljne vrjednote obrazovanja i obitelji«	22
Poruka uz Nedjelju Caritasa Josipa Mrzljaka, varaždinskog biskupa i predsjednika Hrvatskog Caritasa	25

PRIOPĆENJA

Priopćenje s 55. plenarnog zasjedanja Sabora Hrvatske biskupske konferencije.....	28
Priopćenje sa Šeste sjednice Mješovite komisije HBK i SPC održane 12. i 13. srpnja 2017. u Vatikanu.....	30
Priopćenje sa zajedničke sjednice Vijeća HBK za život i obitelj	31

VIJESTI

Papa Franjo imenovao Apostolskog nuncija u RH, mons. Giuseppee Pinta.....	33
Susret papinog državnog tajnika kardinala Pietra Parolina s članovima HBK	33

IN MEMORIAM

Premинуo mons. Mario Roberto Cassari, apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2012.....	35
--	----

DOKUMENTI

APOSTOLSKO PISMO U OBLIKU MOTU PROPRIA VRHOVNOG SVEĆENIKA FRANJE

MAGNUM PRINCIPIUM KOJIM SE UNOSE PROMJENE U KAN. 838 ZAKONIKA KANONSKOG PRAVA

Veliko načelo, potvrđeno od Drugog vatikanskog koncila, prema kojem se bogoslužnu molitvu mora prilagoditi shvaćanju puka kako bi mu bila razumljiva, zahtijevalo je tešku zadaću uvođenja narodnog jezika u bogoslužje i pripreme i odobravanja prijevoda bogoslužnih knjiga, koja je povjerena biskupima.

Latinska Crkva bila je svjesna predstojeće žrtve djelomičnog gubitka vlastitog bogoslužnog jezika, koji se stoljećima upotrebljavao u čitavom svijetu. Ipak, rado je otvorila vrata kako bi ti prijevodi, kao dio samih obreda, mogli postati glasom Crkve koja slavi božanske tajne, zajedno s latinskim jezikom.

Istodobno, poglavito imajući pred očima različita jasno izražena stajališta koncilskih otaca o korištenju narodnog jezika u bogoslužju, Crkva je bila svjesna teškoća koje bi se na tome području mogle javiti. S jedne strane, bilo je potrebno povezati dobrobit vjernika određenog vremena i kulture i njihovo pravo na svjesno i aktivno sudjelovanje u bogoslužnim slavljinama s bitnim jedinstvom rimskog obreda. S druge strane, sami narodni jezici moći će, često tek postupno, postati liturgijski jezici, koji neće nimalo zaostajati za liturgijskim latinskim po profinjeno-sti stila i dubini svojih pojmova sa ciljem jačanja vjere.

To je bio cilj raznih bogoslužnih zakona, naputaka, okružnica, uputa i potvrđivanja bogoslužnih knjiga na različitim mjesnim jezicima koje je izdala Apostolska Stolica od Koncila naovamo, i to kako prije tako i nakon zakonâ koji su utvrđeni u Zakoniku kanonskog prava.

Navedeni kriteriji bili su i ostaju korisni na razini općih smjernica i liturgijske komisije ih se moraju, što je više moguće, pridržavati kao prikladnih instrumenata, tako da liturgijska zajednica može, u velikoj raznolikosti jezika, doći do izražajnog stila koji je prikladan i odgovara pojedinim dijelovima, čuvajući cjelovitost, točnost i vjernost, osobito u prevođenju nekih tekstova od velike važnosti u pojedinoj bogoslužnoj knjizi.

Bogoslužni tekst, kao obredni znak, je sredstvo usmene komunikacije. Međutim, za vjernike koji slave svete obrede, riječ je također misterij. Naime, kada se riječi izgovaraju, osobito kad se čita Sveto pismo, Bog govori ljudima. U Evanđelju sâm Krist govori svojem narodu koji, sam ili po predvoditelju slavlja, molitvom odgovara Gospodinu u Duhu Svetom.

Cilj prevođenja bogoslužnih tekstova i biblijskih tekstova za Službu riječi je naviještati vjernicima riječ spasenja u poslušnosti vjeri i izreći molitvu Crkve Gospodinu. U tu svrhu potrebno je vjerno prenositi pojedinom narodu, služeći se njegovim vlastitim jezikom, sve što je Crkva htjela prenositi drugim ljudima latinskim jezikom. Premda vjernost nije moguće uvijek prosuditi po pojedinim riječima, već je se treba tražiti u kontekstu cjelokupnog komunikacijskog čina i prema književnoj vrsti, ipak mora se također voditi računa o nekim posebnim pojmovima u kontekstu cijele katoličke vjere, jer svaki prijevod teksta mora biti u skladu sa zdravim učenjem.

Ne treba čuditi da su se, tijekom ovog dugotrajnog procesa, javljale teškoće između biskupskih konferencija i Apostolske Stolice. Kako bi odluke Koncila o upotrebi narodnih jezika u bogoslužju mogle vrijediti i u budućnosti, prijeko je potrebna stalna, budna i kreativna suradnja, ispunjena međusobnim povjerenjem, između biskupskih konferencija i dikasterija Apostolske Stolice koji vrši zadaću promicanja svetog bogoslužja, odnosno Kongregacije za bogoštovlje i sakramentalnu disciplinu. Stoga, da bi se mogao nastaviti rad na obnovi čitavog liturgijskog života, činilo se korisnim da se neka načela koja se prenose još od vremena Koncila jasnije utvrde i provode.

Mora se, bez sumnje, posvetiti dužnu pažnju koristi i dobrobiti vjernika, a ne smije se zaboraviti ni pravo i dužnost biskupskih konferencija koje, zajedno s biskupskim konferencijama krajeva u kojima se govori istim jezikom i sa Apostolskom Stolicom, moraju zajamčiti i odrediti da se, čuvajući karakter svakog pojedinog jezika, potpuno i vjerno čuva smisao izvornog teksta i da prevedene bogoslužne knjige, i nakon prilagodbi, uvijek jasno odražavaju jedinstvo rimskog obreda.

Da bi suradnja između Apostolske Stolice i biskupskih konferencija bila to vjernija i plodonosnija i saslušavši mišljenje Komisije biskupâ i stručnjaka koju sam osnovao, naređujem, vlašću koja mi je povjerena, da kanonska disciplina koja je trenutno na snazi u kan. 838 ZKP-a postane jasnija, tako da se, u skladu s onim što je navedeno u konstituciji *Sacrosanctum concilium*, napose u člancima 36. §§ 3. i 4., 40. i 63. i u apostolskom pismu u obliku motu propria *Sacram liturgiam*, br. IX, jasnije izrazi mjerodavnost Apostolske Stolice u vezi prijevoda bogoslužnih knjiga i dubljih prilagodbi, među koje se mogu ubrojiti također eventualni novi tekstovi koji će se u njih uvrstiti, koje su usvojile i odobrile biskupske konferencije.

U tome smislu, kan. 838 će ubuduće glasiti kako slijedi:

Kan. 838 - § 1. Uređivanje svetog bogoslužja ovisi samo o crkvenoj vlasti; tu pak vlast imaju Apostolska Stolica i, prema pravnoj odredbi, dijecezanski biskup.

§ 2. Zadaća je Apostolske Stolice da uređuje sveto bogoslužje opće Crkve, izdaje bogoslužne knjige i **pregleda¹ prilagodbe koje je, prema pravnoj odredbi, odobrila biskupska konferencija** i da bdiye da se bogoslužne uredbe posvuda vjerno obdržavaju.

§ 3. Biskupskim konferencijama pripada da **vjerno** prirede prijevode bogoslužnih knjiga na narodne jezike, **primjereno prilagođene unutar određenih granica, te da odobre i objave bogoslužne knjige za krajeve za koje su odgovorni, nakon što ih potvrdi Sveta Stolica.**

§ 4. Dijecezanskom biskupu u Crkvi koja mu je povjerena pripada da izda, u granicama svoje mjerodavnosti, odredbe o bogoslužju koje obvezuju svakoga.

U skladu s navedenim treba tumačiti bilo čl. 64 § 3 Apostolske konstitucije *Pastor Bonus* bilo druge zakone, osobito one sadržane u bogoslužnim knjigama, u vezi njihovih prijevoda. Određujem, isto tako, da Kongregacija za bogoštovlje i sakramentalnu disciplinu promijeni vlastiti "Pravilnik" na temelju ove nove discipline i pomogne biskupskim konferencijama da ispune svoj zadatak, te da radi na sve većem unaprjeđivanju bogoslužnog života Latinske Crkve.

Sve što sam odredio u ovom apostolskom pismu u obliku "motu propria" mora se vjerno obdržavati u svim dijelovima, bez obzira na sve suprotno, čak i ako je vrijedno posebno spomenuti, da se proglasi objavljivanjem na stranicama *L'Osservatore Romano*, te da stupi na snagu 1. listopada 2017., nakon čega će biti objavljeno u *Acta Apostolicae Sedis*.

Dano u Rimu, pri Svetom Petru, 3. rujna 2017., pete mog pontifikata.

FRANJO

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

SMJERNICE ZA POSTUPANJE U SLUČAJEVIMA SPOLNOGA ZLOSTAVLJANJA MALOLJETNIKA OD STRANE KLERIKA

UVOD

Po svome poslanju i po svojoj naravi Crkva je svjedok Evandjelja Isusa Krista u današnjemu svijetu. Stalo joj je do vjerodostojnosti svjedočenja njenih pastira, do toga da njihovo služenje bude u skladu s kanonskim propisima te da odnos klerika i vjernika bude brižljiv i odgovoran. Može se dogoditi da neki klerici iznevjere svoje poslanje te počine najteža kažnjiva djela protiv čudoreda. Ta kršenja su osobito teška kada imaju nemile posljedice za druge, kao što je to spolno zlostavljanje i iskorištavanje maloljetnika. Tužna i teška pojava spolnoga zlostavljanja maloljetnika od strane klerika zahtijeva stalno zauzimanje crkvene zajednice, koja je pozvana suočiti se s tim problemom u duhu pastoralne osjetljivosti, pravednosti, sukladno odredbama kanonskoga prava i državnoga zakonodavstva. U tome kontekstu osobitu važnost dobiva zaštita maloljetnika, skrb za žrtve zlostavljanja, formacija budućih klerika, otvorenost i odgovornost same Crkve, suradnja s državnim tijelima te posebno nastojanje da Crkva pokaže dobar primjer zaštite maloljetnika.

Noviji crkveni dokumenti u materiji spolnoga zlostavljanja maloljetnika od strane klerika pokazuju da je sigurnost malodobne osobe prvotna briga Crkve i sastavni dio pojma 'opće dobro'. Riječi blaženoga Ivana Pavla II. u nagovoru američkim kardinalima 23. travnja 2002. da »u svećenstvu i redovništvu nema mjesta za one koji bi mogli učiniti zlo mladima« prizivaju osobitu

odgovornost dijecezanskih biskupa i redovničkih poglavara, kao i onih koji su odgovorni za odgoj budućih klerika ili posvećenih osoba.

Među važnim odgovornostima dijecezanskoga biskupa, radi osiguranja zajedničkoga dobra vjernika i posebno zaštite djece i mladih, nalazi se i dužnost primjerena reagiranja na eventualne slučajeve spolnoga zlostavljanja maloljetnika od strane klerika u (nad)biskupiji koja mu je povjerena. Bolno smo svjesni ozljeda i rana koje nastaju pogrešnim ponašanjem i samo jednoga klerika i izražavamo svoje duboko suosjećanje sa svim žrtvama.

Tako je svaki slučaj spolnoga zlostavljanja maloljetnika od strane klerika bolna činjenica koja zahtijeva put ozdravljenja i obnove. Svi su vjernici, svatko prema svoje položaju, a posebno vjernici koji su stručni na tome području, pozvani pridonijeti ozdravljenju rana na srcu Crkve i društva, poduzimajući djelotvorne intervencije u prevenciji i u otkrivanju objektivne istine.

Svrha ovih smjernica je olakšavanje primjene važećih kanonskih odredaba u odnosu na pravni sustav Republike Hrvatske, a sve u skladu s onim što zahtijeva Kongregacija za nauk vjere (usp. *Okružno pismo* od 3. svibnja 2011.). Narav pak Smjernica nije u donošenju novih zakonodavnih odredaba, nego u pobližemu određivanju oblika i postupanja kojih se treba držati u primjeni važećega zakonodavstva u toj materiji.

PRIMJENA KANONSKIH ODREDBI U SLUČAJU PRIJAVE

1. Kažnjivo djelo klerika protiv šeste Božje zapovjedi počinjeno s maloljetnikom

Spolno zlostavljanje maloljetnika nastaje spolnom aktivnošću odrasle osobe u odnosu na maloljetnika koje se proteže od *povrede intimnih granica* pa sve do *silovanja*. Isključivu odgovornost iskorištavanja okolnosti za zadovoljavanje vlastitih spolnih poriva snosi sam klerik, čak i ako poticaj dođe od maloljetnika (usp. *Sacramentorum sanctitatis tutela* [dalje: SST], čl. 6).

Pod pojmom 'maloljetnik' smatra se osoba koja je mlađa od osamnaest godina, a s maloljetnikom se izjednačava i punoljetna osoba koja ima smanjenu uporabu razuma.

Zastara u slučaju zlostavljanja maloljetnika stupa na snagu nakon dvadeset godina, a računa se od trenutka kada žrtva napuni osamnaest godina života. Kongregacija za nauk vjere može u posebnim slučajevima eventualno ukinuti zastaru (usp. *Odredbe o najtežim kažnjivim djelima* [*Normae de gravioribus delictis*], čl. 7).

Prema važećim odredbama klerik može počiniti sljedeća kažnjiva djela protiv čudoreda, koja su pridržana Kongregaciji za nauk vjere:

» 1° kažnjivo djelo protiv šeste Božje zapovijedi počinjeno od klerika s maloljetnikom mlađim od osamnaest godina; u ovome je broju s maloljetni-

kom izjednačena osoba koja ima smanjenu uporabu razuma;

2° stjecanje ili posjedovanje ili raspačavanje pornografskih slika maloljetnika mlađih od četrnaest godina od strane klerika, na bilo koji način i bilo kojim sredstvima« (*Normae de delictis*, čl. 6).

2. Predmnjeva nedužnosti

Osumnjičeni klerik uživa predmnjevu nedužnosti dok se ne dokaže suprotno, no ordinarij mu može, kao mjeru opreza, ograničiti vršenje službe u očekivanju razjašnjenja optužbi, prema odredbi kan. 1722 (usp. *Normae de delictis*, čl. 19).

U slučaju lažne ili klevetničke optužbe ordinarij treba poduzeti sve mjere kako bi se povratio *dobar glas* klerika koji je bio nepravredno osumnjičen.

Prema osobi koja prijavi kažnjivo djelo treba se oporoditi s poštovanjem. Podnošenje prijave neka se promatra u kontekstu primjene evanđeoskoga načela (usp. Mt 18, 15-17) i odrazom sudjelovanja vjernika u pastoralnoj brizi Crkve.

A. Podnošenje prijave i neki minimalni formalni preduvjeti:

- prijavitelj treba podnijeti ordinariju ili ovlaštenoj osobi prijavu u pisanome obliku s potpisom podnosioca prijave. Ako prijavitelj osobno ili posredovanjem neke osobe podnosi prijavu usmeno, usmenu prijavu treba sastaviti u pisanome obliku sam prijavitelj, a ako nije u mogućnosti osobno sastaviti prijavu, neka to učini pred kancelarom ili bilježnikom biskupijske kurije i neka je odmah vlastoručno potpisanu preda ordinariju;
- prijava mora sadržavati odgovarajuće indicije (ne mora nužno sadržavati i dokaz o krivnji);
- ordinarij ocjenjuje osnovanost prijave imajući pritom u vidu mogućnost zanemarivanja prijave koju podnese osoba za koju se može smatrati da je podla ili očiti neprijatelj prijavljene osobe, kao i anonimne prijave.

B. Podnošenje prijave s formalnim preduvjetima i obveza crkvene vlasti:

Kad ordinarij zaprimi prijavu koja udovoljava minimalnim preduvjetima treba istražiti prijavljene činjenice i poduzeti sljedeće:

- neka se od žrtve ili prijavitelja zatraži pisana izjava da će sudjelovati u istražnoj i dokaznoj fazi kaznenoga postupka;
- neka se žrtvu ili prijavitelja obavijesti o mogućnosti i načinu podnošenja prijave sukladno važećim propisima;
- neka se od počinitelja zatraži, ako to okolnosti zahtijevaju, da se sam prijavi mjerodavnim državnim tijelima;

d) nakon što obavijest o kažnjivome djelu bude ispitana gledom na činjenice, okolnosti i odgovornost počinitelja, te se ustanovi kako je ona vjerodostojna, neka se to na prikladan način prijavi državnim vlastima (usp. kan. 1717, § 1).

U slučajevima u kojima je spolno zlostavljanje povezano s nekim drugim kažnjivim djelom protiv dostojanstva sakramenta pokore (usp. SST, čl. 4), prijavitelj ima pravo zahtijevati da se njegovo ime ne obznanji prijavljenomu svećeniku (usp. SST, čl. 24, § 1).

3. Obavijesti o nezakonitom ponašanju i prosudba o njezinoj vjerodostojnosti

Kad ordinarij zaprimi obavijest o mogućem spolnom zlostavljanju maloljetnika od strane klerika koji su u njegovoj jurisdikciji, dužan je odmah pristupiti temeljitoj procjeni vjerodostojnosti takve obavijesti (usp. kan. 1717). Treba izbjegavati svaki daljnji postupak u slučaju očito tendencioznih ili klevetničkih obavijesti, odnosno obavijesti za koje nema nikakvoga prihvatljivog dokaza, pa bi svaka daljnja istraga bila apsolutno suvišna (usp. kan. 1717, § 1).

Uvijek ostaje na snazi nepovredivost ispovjedne tajne (usp. kan. 983).

Procjena vjerodostojnosti treba se provesti u što je moguće kraćem roku, a ako je to potrebno, za provedbu se može zadužiti odgovarajuća osoba dokazane razboritosti i iskustva, pri čemu se na najbolji mogući način mora zaštititi diskrecija svih obuhvaćenih osoba.

U toj fazi ordinarij odlučuje hoće li klerika upoznati s optužbama protiv njega i hoće li prema njemu poduzeti eventualne mjere, kako bi se spriječila mogućnost ponavljanja pretpostavljenih kažnjivih djela, pri čemu i dalje vrijedi predmnjeva nedužnosti dok se ne dokaže suprotno. U praksi je uvijek mjesnomu biskupu dana ovlast zaštite djece i maloljetnika ograničavanjem aktivnosti bilo kojega klerika u njegovoj biskupiji. Ova ovlast proizlazi iz vlasti ordinarija, pa je s tog naslova dužan donošenjem potrebnih mjera osigurati da djeca i maloljetnici ne trpe štetu. Ovu ovlast mjesni ordinarij može slobodno primjenjivati prije, u vrijeme trajanja i nakon bilo kojeg kanonskog postupka.

Ako se utvrdi vjerodostojnost dojava navedenih djela pa se stoga prethodna istraga smatra posve suvišnom, ordinarij može klerika izravno prijaviti Kongregaciji za nauk vjere (usp. kan. 1717, § 1; *Normae de delictis*, čl. 17).

U onim slučajevima u kojima je isključena vjerodostojnost nezakonitih djela za koja se tereti klerik, pa ordinarij odluči prekinuti daljnji postupak, ordinarij će u svome tajnom arhivu čuvati odgovarajuću dokumenta-

ciju kojom će u slučaju potrebe moći opravdati postupke i obrazložiti svoju odluku (usp. kan. 1719).

4. Prethodna istraga

Ako se ne može isključiti vjerodostojnost obavijesti o počinjenome kažnjivom djelu, provest će se prethodna istraga prema odredbi kan. 1717.

Osim ako za suprotno ne postoje ozbiljni razlozi, neka se optuženoga klerika upozna s optužbama protiv njega i neka mu se pruži prilika da na njih odgovori.

Tijekom prethodne istrage, da bi se spriječilo moguće ponavljanje kažnjivih djela, ordinarij, u odnosu na optuženoga klerika, treba poduzeti odgovarajuće mjere (npr. ograničenje vršenja crkvene službe, razrješenje službe, zabrana približavanja djeci i mladima i sl.), pri čemu i dalje vrijedi predmnjeva nedužnosti, dok god se ne dokaže suprotno. Tijekom prethodne istrage jednostavni premještaj klerika u pravilu je neadekvatna mjera, ako se uz to ne odredi i suštinska promjena dužnosti ili primjereni nadzor zbog opreznosti.

Prestanak učinaka eventualno donesenih mjera određuje se *dekretom*, kad nestane potreba za njima. Učinci tih mjera automatski prestaju okončanjem kaznenoga postupka (usp. kan. 1722).

Mjere treba, po mogućnosti, donositi uz suradnju samoga klerika (eventualno i osobe od njegova povjerenja, npr. odvjetnika), ne umanjujući pritom njihovu učinkovitost; u svakome slučaju, primjena mjera nipošto ne smije biti uvjetovana pristankom klerika (usp. kan. 1722).

Otklanjanjem mogućnosti ponavljanja kažnjivih djela, takve mjere mogu imati pozitivne učinke u odnosu na samog optuženog klerika, a imaju i određenu težinu u odnosu na eventualnu primjenu zaštitnih mjera od strane državne sudbene vlasti.

Osobito ako predmetni postupci nisu već postali poznati široj javnosti, potrebno je primijeniti mjere zaštite kako navedene mjere ne bi ugrozile ugled klerika. Razloge za poduzimanje navedenih mjera nije potrebno objavljivati, osim ako za to ne postoje valjani razlozi.

O aktivnostima koje se provode tijekom prethodne istrage sastavit će se i čuvati kompletna dokumentacija prema odredbi kan. 1719.

Ako prethodna istraga pokaže da u odnosu na klerika postoji osnovani razlog za sastavljanje vjerodostojne optužbe, ordinarij će s provedenom istragom upoznati Kongregaciju za nauk vjere prema odredbi cl. 16 *Normae de delictis*, kako bi Kongregacija mogla donijeti odgovarajuće odluke. Ako Kongregacija za nauk vjere zbog nekih posebnih okolnosti ne pridrži parnicu sebi, nalaže ordinariju ili hijerarhu provedbu daljnjeg postupanja (usp. *Normae de delictis*, čl. 16).

U slučaju da nema temelja za formuliranje vjerodostojne optužbe, klerik nad kojim je provedena istraga bit će oslobođen u potpunosti i, ako je to potrebno, poduzet će se sve potrebne mjere kako bi mu se vratio dobar glas i ugled.

5. Postupak nakon prethodne istrage

U pravilu se u pogledu *delicta graviora* postupa *sudskim putem* (usp. *Normae de delictis*, čl. 21, § 1). »Ipak, Kongregaciji za nauk vjere je dopušteno: 1° u pojedinačnim slučajevima, po službenoj dužnosti ili na zahtjev ordinarija ili hijerarha, odlučiti da se slučaj rješava izvansudskom odlukom prema kan. 1720 Zakonika kanonskog prava i kan. 1486 Zakonika kanona istočnih Crkava; imajući na umu da se trajne okajničke kazne izriču samo po nalogu Kongregacije za nauk vjere; 2° najteže slučajeve, gdje se nespomo utvrdi počinjenje kažnjivog djela i pošto se optuženome dadne mogućnost da se brani, podnijeti izravno vrhovnom svećeniku na odlučivanje o otpuštanju iz kleričkog staleža ili svrgnuću zajedno s oprostom od zakona celibata.« (*Normae de delictis*, cl. 21, § 2).

Ordinarijima je povjerena provedba prvoga stupnja kaznenoga postupka, a ona mora biti sukladna uputama Kongregacije za nauk vjere, koja je u svakome slučaju drugostupanjski sud. Dakle, u svakoj biskupiji mora biti ustanovljen biskupijski sud, koji za ova kažnjiva djela čine: sudsko vijeće od tri suca (usp. kan. 1425, § 1, 2°), promicatelj pravde i bilježnik. Ako ordinarij nije u mogućnosti uspostaviti biskupijski sud, neka u trenutku prijave slučaja Kongregaciji za nauk vjere od iste zatraži određivanje mjerodavnoga suda.

U slučaju kad Kongregacija za nauk vjere odredi postupak izvansudskom odlukom (usp. *Normae de delictis*, cl. 21, § 2), ordinarij je dužan optuženomu kleriku osigurati potpuno ostvarenje njegovoga temeljnog prava na obranu (usp. kan. 1720).

U pravilu se u odnosu na klerika koji je proglašen krivim za spolno zlostavljanje i iskorištavanje djece ili maloljetnika primjenjuju dvije vrste kanonskih mjera, i to: 1) mjere koje ograničavaju javnu službu u potpunosti ili barem na način da se isključi kontakt s djecom i maloljetnicima; te mjere mogu biti popraćene kaznenom zapovijedu; 2) crkvene kazne, od kojih je najteža otpuštanje iz kleričkoga staleža.

Trajne se okajničke kazne ne mogu određivati ili donositi izvansudskom odlukom (usp. kan. 1342, § 2; *Normae de delictis*, cl. 21, § 2). U tu svrhu se ordinarij treba obratiti Kongregaciji za nauk vjere koja može iskoristiti svoje pravo prepuštanja odluke rimskomu prvosvećeniku, prema odredbi čl. 21, § 2 *Normae de delictis*.

Kongregacija za nauk vjere također ima pravo naj-

teže slučajeve dati na odlučivanje rimskomu prvosvećeniku, radi otpuštanja iz kleričkoga staleža *ex officio*. U svakome trenutku provedbe stegovnih ili kaznenih postupaka kleriku će se osigurati pravna i dušobriznička stručna pomoć, kao i mogućnost ostvarenja njegovoga temeljnog prava na obranu.

U svakome trenutku stegovnih ili kaznenih postupaka optuženomu kleriku mora biti osigurano pravedno i dostojno uzdržavanje.

Klerik koji je proglašen krivim neka započne s procesom prihvatanja odgovornosti i ozbiljne obnove vlastita života što se može provoditi i s pomoću odgovarajućih terapijsko rehabilitacijskih programa, uz njegovu spremnost na popravljane učinjene štete.

U težim slučajevima, optuženoga treba potaknuti da sam od Apostolske Stolice zatraži otpis (usp. kan. 290, 3°) kojim se proglašava gubitak kleričkoga staleža i istodobno udjeljuje oprost od obveze celibata. U slučaju da je optuženi osuđen na državnome sudu, Kongregacija može uputiti slučaj izravno rimskomu prvosvećeniku za otpuštanje iz kleričkoga staleža *ex officio* (usp. *Normae de delictis*, cl. 21, § 2).

Ordinarij može donijeti odluku o zabrani povratka klerika u javnu službu, ako ta služba predstavlja opasnost za maloljetnike ili sablazan za zajednicu.

Oštećena stranka može u samom kaznenom suđenju podignuti parničnu tužbu za naknadu štete koja joj je nanesena kažnjivim djelom (usp. kan. 1729).

II. KANONSKI POSTUPAK I SURADNJA S DRŽAVNIM VLASTIMA

6. Neovisnost kanonskog i državnog kaznenog postupka

Kanonski postupak u slučaju predmetnih kažnjivih djela neovisan je od onoga koji se za ista kažnjiva djela primjenjuje prema pravu Republike Hrvatske (usp. *Ugovor o pravnim pitanjima između Svete Stolice i Republike Hrvatske*, čl. 1).

Slijedom toga, ordinarij se, s jedne strane, ne može pozivati na akt, pravomoćne ili nepravomoćne odluke donesene u državnome postupku, kako bi se izuzeo od obveze donošenja vlastite procjene i/ili da bi te odluke uzeo kao osnovu u provedbi kanonskoga postupka. S druge strane, ako i nije u tijeku neki kazneni postupak prema državnomu pravu (u koji ulazi i prethodna istraga), također je dužan bez odlaganja pristupiti procjeni vjerodostojnosti (usp. kan. 1717) kad dobije dojavu o mogućim zlostavljanjima, i, ako je to potrebno, provesti prethodnu istragu te primijeniti primjerene zaštitne mjere.

7. Suradnja s državnim vlastima

Spolno zlostavljanje maloljetnika nije samo kanonsko kažnjivo djelo nego i kazneno djelo koje progone državne vlasti Republike Hrvatske.

Kazneni zakon Republike Hrvatske, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2013., u posebnome dijelu, u glavi XVII. *Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta* (ell. 158-166) određuje niz kaznenih djela kojima štiti djecu i maloljetnike.

U slučaju kad je za predmetna kažnjiva djela pokrenut kazneni postupak prema državnome pravu, važno je da ordinarij surađuje s državnim vlastima. Ta se suradnja mora odvijati u okviru mjerodavnosti dviju strana i u skladu s propisima Republike Hrvatske i odredbama

Ugovora o pravnim pitanjima između Svete Stolice i Republike Hrvatske.

Svaki je građanin Republike Hrvatske dužan poštovati odredbe državnoga zakonodavstva koje se odnose na prijavljivanje kaznenih djela državnim vlastima, prema odredbama *Zakona o kaznenom postupku* Republike Hrvatske: »Građani su dužni prijaviti kaznena djela za koja se progoni po službenoj dužnosti.« (čl. 204, st. 4).

Budući da se kazneno djelo spolnoga zlostavljanja i iskorištavanja djeteta progoni po službenoj dužnosti, neka Ordinarij obavijest o kažnjivome djelu oprezno ispita i ustanovi je li obavijest vjerodostojna.

Nakon toga, shodno pozitivnim državnim propisima Republike Hrvatske, te pazeći da »ne dođe u pogibelj dobar glas bilo koga« (kan. 1717 § 2), neka se na prikladan način podnese prijava državnim vlastima, osim ako se istraživanje čini posve suvišnim (usp. kan. 1717, § 1).

8. Dostavljanje obavijesti mjerodavnim crkvenim vlastima o sudskoj istrazi klerika

Članak 8., stavak 1., međunarodnoga *Ugovora o pravnim pitanjima između Svete Stolice i Republike Hrvatske* određuje da će sudbene vlasti obavijestiti nadležne crkvene vlasti o pokretanju kaznene istrage o kleriku zbog možebitnih djela predviđenih kaznenim zakonom. Tim člankom Ugovora predviđa se samo *dostavljanje obavijesti* mjerodavnim crkvenim vlastima o sudskoj istrazi klerika, a ne i dostavljanje rezultata istrage ili pravorijeka. Dakle, sudske vlasti dužne su dijecezanskoga biskupa samo obavijestiti o sudskoj istrazi, ako je u pitanju klerik, ili više redovničke poglavare kleričkih ustanova papinskoga prava, ako se radi o kleriku redovniku, te više poglavare kleričkih družbi apostolskoga života papin-

skoga prava, ako se radi o kleriku članu tih družbi. Ako bi se pak radilo o biskupima, sudbene vlasti morale bi obavijestiti Svetu Stolicu, i to redovito preko Apostolske nuncijature.

Ono što se govori, ono što je klerik čuo, u slavlju sakramenta pokore, posebno u ispovijedi, ne smije biti priopćeno nikomu, pa ne može biti predmet istrage. Članak 8., stavak 2., istoga Ugovora pak određuje: »Is-povjedna tajna je u svakome slučaju nepovrediva.« Na-

čelo poštivanja profesionalne tajne u obavljanju pojedinih zanimanja posebno je važno za Katoličku Crkvu, za sakrament ispovijedi koji po samoj naravi zahtijeva tajnost (usp. kann. 983-984).

Obavijest državne sudbene vlasti mjerodavnoj crkvenoj vlasti o pokretanju kaznene istrage o kleriku zbog možebitnih djela, obuhvaćenih kaznenim zakonom, u određenim okolnostima može biti vijest o potrebi pokretanja prethodne istrage na crkvenome području.

III. PREMA OZDRAVLJENJU I OBNOVI

9. *Žrtva u središtu brige ozdravljenja*

Katolička Crkva više je puta izrazila žaljenje zbog trpljenja žrtava, kao i zbog osoba koje su zlorabile povjerenju im crkvenu službu. Poziv i poticaj Crkve, osobito od strane Svetoga Oca Benedikta XVI., da se bude blizu žrtvama i da se podupire njihov zahtjev za izvršenjem pravde jasan je znak želje za otkrivanjem istine i ozdravljenjem. Tijekom svojih apostolskih putovanja, papa Benedikt XVI. dao je osobito važan primjer svojom spremnošću susresti se sa žrtvama spolnoga zlostavljanja i saslušati ih. Prigodom tih susreta Sveti se Otac obratio žrtvama riječima suosjećanja i potpore, kao što su one sadržane u njegovome *Pastoralnom pismu katolicima Irske* (br. 6): »Strahovito ste patili, zbog čega mi je iskreno žao. Znam da ništa ne može izbrisati zlo koje ste pretrpjeli. Izdano je vaše povjerenje i povrijeđeno je vaše dostojanstvo.«

Potaknuti primjerom Svetoga Oca i Crkva u Hrvatskoj pozvana je stati na stranu onih koji su ranjeni i koji trpe te doprinijeti ozdravljenju i obnovi. Pastoralno vodstvo, postujući volju svake žrtve, savjetuje razgovor sa žrtvama, pokazujući osjetljivost kojom je Crkva spremna suočiti se s onim što im se dogodilo, shvatiti njihovu bol i pratiti ih na teškome putu ozdravljenja i obnove. U središte brige i zanimanja za ozdravljenje treba najprije staviti žrtvu, a ne ustanovu i zlostavljača.

Sve odgovorne osobe koje primaju, saslušavaju, pružaju stručni oblik pomoći žrtvama neka budu veoma pažljivi i svjesni da je svako zadiranje u ranjenu spolnu intimu maloljetnika zlostavljanje koje ostavlja teške posljedice (izravno narušava fizičko, emocionalno i mentalno zdravlje žrtve te utječe na psihosocijalni razvitak). Te se posljedice dodatno pogoršavaju, ako se maloljetnoj žrtvi ne vjeruje, ako ju se obescjenjuje ili ako se štiti ili pokušava štiti zlostavljača, na bilo koji način ili bilo kojim sredstvima. Neke žrtve dulje vrijeme ne govore o zlostavljanju, zbog različitih čimbenika: stid, pomisao na osobnu krivnju, strah da im se nešto ne dogodi, bojazan da im se neće vjerovati, da će biti kažnjeni zbog laži i sl.

Svi vjernici, svaki prema svome položaju, neka svojim djelovanjem pridonese stjecanju povjerenja kod žrtve; neka budu graditelji pravde poduzimanjem hitnih i pravednih koraka u pružanju zaštite žrtvama.

Za put ozdravljenja neće biti dostatna samo osuda, kazna i isprika, nego i priznanje i prihvaćanje odgovornosti za zlo i razorne povrjede koje su se dogodile žrtvama i njihovim obiteljima. Stoga neka dijecezanski biskup ili njegov ovlaštenik žrtvi i njezinoj obitelji pruži stručnu duhovnu i psihološku pomoć poštujući pritom slobodu žrtve da poduzme po njenome mišljenju najprimjerenije pravne korake.

Svaka žrtva ima pravo, ako je pretrpjela neki oblik spolnih zloporaba od strane klerika, o tome osobno ili putem roditelja, zastupnika, skrbnika, odvjetnika, osoba od povjerenja, obavijestiti mjerodavnoga ordinarija, kao i državne vlasti. Ta obveza žrtve ne odnosi se samo prema njoj samoj i zajednici koju treba zaštititi od mogućih daljnjih istovrsnih djela, nego i prema kleriku. Osoba koja počinitelj kaznjivoga djela može istinski pomoći, pa makar i *disciplinskom mjerom*, je dijecezanski biskup ili drugi poglavar. Osobno obavješćivanje omogućuje dijecezanskomu biskupu ili poglavaru ili njihovu delegatu intervenciju bez odlaganja, poglavito u odnosu na žrtvu te pokretanje *istrage* u smislu kan. 1717.

Žrtva neka svojom savješću odgovara za istinitost optužbe. U slučaj lažne optužbe „žrtva“/tužitelj bi počinio težak grijeh, ne samo zato što je tvrdio neistinu nego i time nanio štetu ugledu klerika i štetio zajednicu vjernika, unijevši u nju sumnju i bezrazložan nemir i tjeskobu. Onaj tko lažno optuži klerika čini kažnjivo djelo *lažne prijave* i *teške povrjede dobrog glasa drugoga* u smislu odredba kan. 1390, §§ 2 i 3. Ponašanje osobe koja lažno optužuje još je teže, ako je ujedno pokrenuo i postupak pred državnim sudom s neiskrenom nakanom. U tome slučaju nepravedno optuženi klerik ima pravo tražiti zadovoljštinu za tešku klevetu pred crkvenim sudom i državnim sudbenim vlastima.

10. Ozdraviti ranu u Crkvi i društvu

Spolno zlostavljanje maloljetnika od strane klerika znak je krize koju valja iskoristiti za put ozdravljenja i obnovu koji treba sadržavati teološku, pravnu, pastoralnu i odgojnu dimenziju. Teološka dimenzija, napose promišljanja o stvorenosti muškarca i žene, o grijehu, o spolnosti, o odgoju, o vlasti, o služenju, otkrivaju da je kod počinitelja kažnjiva djela riječ o otajstvu ljudske slobode, sposobne samostalno birati između dobra i zla, ljubavi i mržnje, sebedarja ili iskorištavanja bližnjega. Pravna dimenzija zahtijeva da nam u suočavanju s prijavama za spolno zlostavljanje na prvome mjestu bude traženje istine. Istina je temelj pravde, a do nje je moguće doći ako se poštuje postupničko kanonsko pravo. Poštivanje postupničkoga prava pomaže u izbjegavanju nepotrebnih pastoralnih iskrivljavanja kanonskoga prava. Riječ je o napasti da se u ime iskrivljenoga shvaćanja razumijevanja i milosrđa umanjí obveza poštivanja zakona. Pastoralna dimenzija se odnosi na umanjivanje posljedica zla koje se dogodilo te na sprečavanje neželjenih pojava prema žrtvama i njihovim obiteljima na prvome mjestu. Ta pastoralna briga za žrtve i njihove obitelji u sebi uključuje istinu, pravdu, razumijevanje i zaštitu. Odgojna dimenzija nam poručuje da se ovu krizu u Crkvi i društvu može zaustaviti, ako se krene od odgoja i odgojnih programa.

Problem spolnoga zlostavljanja maloljetnika ne tiče se samo Katoličke Crkve već je on, nažalost, stvarnost koja izrasta na bolesnom tkivu društva i zahvaća različite kategorije ljudi i profesija, ima različite oblike (npr. 'seksualni turizam', pedopornografija, seksualno iskorištavanje maloljetnika). Pojava takvih spolnih zloporaba uznemirujući su znak gubitka temeljnih vrijednosti kao što su: ljubav, dostojanstvo čovjeka (osobito djece i maloljetnika), pozitivni vidici spolnosti. Nužno je potrebno da svi prihvate i u potpunosti počnu primjenjivati ono što je Sveti Otac Benedikt XVI. poručio irskim biskupima 28. listopada 2006., prigodom pohoda *ad limina apostolorum*: »Utvrđiti istinu o onome što se dogodilo u prošlosti, poduzeti sve potrebne mjere kako se to ne bi ponovilo u budućnosti, osigurati potpuno poštivanje načela pravednosti te, ponad svega, izliječiti žrtve i sve one koji su pogođeni tim suludim zločinima.«

11. Preventivne mjere

Kako bi se spriječili slučajevi spolnoga zlostavljanja maloljetnika potrebna je budnost i zalaganje svih članova Crkve, a napose odgovornih osoba.

Preventivne mjere započinju interdisciplinarnom formacijom i odabirom odgojitelja, postupkom primanja kandidata te odgojnim planom i programom maloga sjemeništa i bogoslovije.

Odgovorne osobe (rektor i njegovi suradnici) neka nastoje dobiti što je moguće specifičniji profil osobnosti kandidata koji podnosi molbu za primitak u sjemenište. Pritom treba voditi računa o relativno jasnim pokazateljima u karakteristikama osobnosti i u ponašanju kod kandidata za svete redove, te valja na poseban način voditi brigu o njihovom odnosu prema spolnosti kao i o problemima koji iz toga odnosa mogu nastati. Tijekom pristupne procedure, osim mišljenja župnika, u pravilu se može tražiti i mišljenje neke osobe od povjerenja iz društvenoga okruženja iz kojega kandidat dolazi (npr. nastavnika, profesora, pastoralnog djelatnika, poslodavca). Neka se zatraži i stručno mišljenje psihologa. Kad se pojave pokazatelji koji upućuju na možebitni formirani poremećaj kod kandidata, potrebno je obvezatno konzultirati stručnjake. Konzultiranju stručnjaka treba se uvijek pristupiti uz prethodni, izričit, informiran i slobodan pristanak kandidata.

Nužan je dio formacije kandidata ozbiljno suočavanje s pitanjem spolnosti. Neka tijekom formacije kandidati upoznaju sami sebe i svaki od njih mora znati prepoznati svoju emocionalnost, osobine karaktera i moguće otežavajuće značajke osobnosti za uspješan pastoralni rad, a mjerodavno i strpljivo vodstvo neka im pomogne u pronalaženju odgovornih rješenja.

Odgojitelji u sjemeništima, izuzev duhovnika, u suradnji s biskupima, posebnu pozornost neka posvete dužnoj razmjeni informacija glede onih kandidata za svećeništvo ili redovnički život koji prelaze iz jednoga sjemeništa u drugo, iz jedne biskupije u drugu ili iz redovničke ustanove u biskupiju i obratno. Poželjni su sastanci nadzora (*supervizije*) i predstavljanja značajnih slučajeva iz prakse.

Kontinuirano i redovito pohađanje cjeloživotne formacije klerika može poboljšati kvalitetno vršenje pastoralne i pedagoške djelatnosti, ponekad i uz sudjelovanje vanjskih stručnjaka. Trenutci osobne krize - u izvornome značenju te riječi - sastavni su dio ljudske egzistencije i valja ih iskoristiti na osobnu izgradnju. Temeljna vrijednost života u Crkvi je opirati se i ne klonuti pred takvim situacijama, nego si međusobno pružati potrebnu potporu. Ponekad je nužno potrebna i šira pomoć stručnjaka.

Duhovno vodstvo je sastavni dio početne i trajne formacije klerika. Kako u početnoj fazi neke nove službe ili zadaće, tako i kod pojave osobne krize neka postoji: a) pomoć uz izraženije vodstvo stručnjaka po preporuci ordinarija; b) mogućnost dodatnoga nadzora u dogovoru s ordinarijem.

Tijekom trajne formacije klerike treba poučiti o šteti koju klerik nanosi žrtvi spolnoga zlostavljanja i isko-

rištavanja kao i o vlastitoj odgovornosti u odnosu na kanonske i državne propise. Isto tako klerike treba uputiti kako prepoznati znakove eventualnoga zlostavljanja djece i maloljetnika od strane drugih osoba.

Kod svake inkardinacije, ekskardinacije te dopuštenja prijelaska u drugu partikularnu Crkvu (usp. kan. 271) klerik mora dostaviti *Pismo svjedočanstva prikladnosti za vršenje svećeničke službe* koje izdaje ordinarij. Pismo treba potvrditi da klerik uživa dobar glas u mjestu u kojemu trenutno vrši službu, da nije nikad bio suspendiran, da mu nije izrečena crkvena kazna, da nije počinio niti bio osuđen ni za koje kažnjivo djelo, da se nije nikad ponašao na neprikladan način prema djeci, mladima i osobama s psihičkim poteškoćama i da nikad nije za takvo što optužen te da nema neriješenih problema s nekom od ovisnosti.

U svrhu pomoći pojedinim ordinarijima pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji, veoma žurno, uspostaviti

će se *Savjetodavno stručno povjerenstvo* sastavljeno od sedam članova, stručnjaka za psihološke, društvene i pravne aspekte spolnog zlostavljanja maloljetnika. Savjetodavno stručno povjerenstvo povjerenu zadaću vršit će pod vodstvom Vijeća HBK za kler.

Osim pružanja konzultacija pojedinom ordinariju, *Savjetodavno stručno povjerenstvo* savjetuje Hrvatsku biskupsku konferenciju u svezi s psihološkim, pravnim, društvenim, moralnim, teološkim aspektima i djelovanjima Crkve u odnosu na spolna zlostavljanja; prati razvoj ove problematike u društvu i u Crkvi; predlaže potrebne mjere, preventivni plan i program kako bi se pomoglo roditeljima, skrbnicima, kao i djelatnicima u pastoralu i školi; može biti aktivno u početnoj i trajnoj formaciji pastoralnih djelatnika, zaposlenika škola i odgojnih ustanova, kako bi ovi mogli raspoznati znakove spolnog zlostavljanja i primijeniti odgovarajuće mjere zaštite.

ZAKLJUČAK

Ove smjernice žele ukazati na to da se odgovornost za rješavanje kažnjivih djela spolnoga zlostavljanja maloljetnika od strane klerika na prvome mjestu odnosi na mjerodavnoga ordinarija, a zatim i na sve članove zajednice vjernika i društva.

Objektivno traženje istine i pravde najbolji je odgovor koji možemo ponuditi. Crkva želi stati na stranu

ne samo žrtava spolnoga zlostavljanja od strane klerika, nego i na stranu mnogih drugih žrtava bilo kojega oblika nasilja, zlostavljanja i iskorištavanja.

Biskupi
Hrvatske biskupske konferencije

Tekst smjernica odobren je na izvanrednome zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije 5. lipnja 2013. u Zagrebu. Isti tekst je neznatno izmijenjen i dopunjen na temelju sugestija Kongregacije za nauk vjere. Ista Kongregacija ovaj tekst Smjernica potvrdila je dopisom 191/2010-53611 od 21. prosinca 2015. godine.

PORUKE • IZJAVE • PISMA

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA 51. SVJETSKI DAN MIRA

1. siječnja 2018.

Migranti i izbjeglice – muškarci i žene u potrazi za mirom

1. Želja za mirom

Mir svim ljudima i svim narodima na zemlji! Mir, koji su anđeli navijestili pastirima u božićnoj noći,^[1] je duboka težnja svakog pojedinca i svih naroda, a osobito onih koji najviše trpe zbog njegove odsutnosti. Od ovih potonjih, koje stalno nosim u svojim mislima i molitvama, ponovno bih spomenuo više od 250 milijuna migranata diljem svijeta, od čega 22,5 milijuna čine izbjeglice. Papa Benedikt XVI., moj dragi predšasnik, govorio je o njima kao »muškarcima i ženama, djeci, mladima i starijim osobama koji traže mjesto na kojem će se skrasiti i živjeti u miru«. ^[2] Da bi pronašli taj mir, mnogi su od njih spremni izložiti opasnosti vlastiti život na putovanju koje je često dugotrajno i opasno, podnositi teškoće i patnje i suočavati se s ogradama i zidovima izgrađenim kako bi ih se držalo daleko od njihova cilja.

Milosrdna duha zagrlimo sve one koji bježe od rata i gladi ili su zbog diskriminacije, progonstva, siromaštva i srozavanja okoliša prisiljeni napustiti svoja ognjišta.

Svjesni smo da nije dovoljno otvoriti svoja srca za druge koji pate. Mnogo će se toga još trebati učiniti prije nego što naša braća i sestre uzmognu ponovno mirno živjeti u sigurnom domu. Prihvatanje drugih traži konkretno zalaganje, mrežu pomoći i dobročinstva, budnu i suosjećajnu pažnju, odgovorno upravljanje novim i složenim situacijama koje se katkad pridodaju brojnim drugim već postojećim problemima, kao i resursima koji su uvijek ograničeni. Provođenjem u djelo kreposti razboritosti, čelnici vladâ trebali bi poduzeti praktične korake kako bi ih primili, promicali, zaštitili i integrirali, »i koliko to dopušta nepatvoreno dobro njihove zajednice, i[šli] na ruku onima koji bi se možda htjeli uključiti u novu zajednicu«. ^[3] Oni imaju jasnu odgovornost pre-

ma vlastitim zajednicama, legitimna prava i skladan razvoj kojih moraju osigurati, da ne bi postali poput ludog graditelja koji je pogrešno izračunao i nije uspio dovršiti kulu koju je počeo graditi. ^[4]

2. Zašto tako mnogo izbjeglica i migranata?

Uoči Velikog jubileja kojim se obilježavalo dvije tisuće godina od anđeoskog proglašenja mira u Betlehemu, sveti Ivan Pavao II. ubrojio je sve veći broj izbjeglica među posljedice »beskrajnog i užasnog slijeda ratova, sukoba, genocida i etničkih čišćenja« ^[5] koji su obilježili dvadeseto stoljeće. U ovom novom stoljeću nije se dogodio pravi preokret: oružani sukobi i drugi oblici organiziranog nasilja i dalje uzrokuju seljenje ljudi unutar nacionalnih granica i šire.

No, ljudi migriraju također iz drugih razloga, u prvom redu zato što »svim srcem žude za boljim životom i neri-jetko pokušavaju ostaviti iza sebe "očaj" jedne bezizgledne budućnosti«. ^[6] Kreću na put jer se žele pridružiti svojim obiteljima ili zato što traže priliku za zaposlenje ili obrazovanje: oni koji ne mogu uživati ta prava ne žive u miru. K tome, kao što sam primijetio u enciklici *Laudato si'*, došlo je do »tragičnog porasta broja migranata koji pokušavaju pobjeći od sve veće bijede uzrokovane uništavanjem okoliša«. ^[7]

Većina ljudi koji žele migrirati prolazi redovne procedure. Neki se, međutim, odlučuju na druge putove, prije svega iz očaja, kada njihove zemlje ne nude nikakvu sigurnost ni priliku, a svi pravni putovi su nedostupni, onemogućeni ili prespori.

U mnogim odredišnim zemljama uzela je velikog maha retorika u kojoj se ističu opasnosti po nacionalnu sigur-

nost ili visoki troškovi primanja novih pridošlica, iskazujući time prijezir prema ljudskom dostojanstvu koje se mora priznati svima kao Božjim sinovima i kćerima. Svi koji, možda i zbog političkih razloga, namjesto da grade mir raspiruju strah od migranata, siju nasilje, rasnu diskriminaciju i ksenofobiju, što izaziva veliku zabrinutost kod svih onih kojima je na srcu sigurnost svakog čovjeka.^[8]

Svi pokazatelji kojima raspolaže međunarodna zajednica ukazuju na to da će globalne migracije nastaviti označavati našu budućnost. Neki to smatraju prijetnjom. Ja vas, naprotiv, pozivam da na to gledate s povjerenjem, kao na priliku za izgrađivanje budućnosti mira.

3. Gledati kontemplativnim pogledom

Mudrost vjere hrani taj kontemplativni pogled, koji je kadar prepoznati da smo svi »dio iste obitelji, doseljenici i mjesno pučanstvo koje ih prima, i svi imaju jednako pravo koristiti prirodna dobra, koja su namijenjena svima, kao što to uči socijalni nauk Crkve«.^[9] Ove riječi ponovno pred nas stavljaju biblijsku sliku novog Jeruzalema. U knjizi proroka Izaije (pog. 60) i Otkrivenju (pog. 21) opisan je kao grad s uvijek otvorenim vratima, kako bi u njega mogli ući ljudi iz svakog naroda, koji mu se dive i ispunjavaju ga bogatstvom. Mir je vrhovni vladar koji ga vodi a pravda načelo koje upravlja suživotom u njemu.

Trebamo ovim kontemplativnim pogledom promatrati također grad u kojem živimo, »odnosno pogledom ispunjenim vjerom koji otkriva onoga Boga koji stanuje u njegovim kućama, na njegovim ulicama, na njegovim trgovima [...] promičući solidarnost, bratstvo, želju za dobrom, istinu, pravdu«^[10] – drugim riječima, ostvarujući obećani mir.

Kada upravimo taj pogled na migrante i izbjeglice, otkrivamo da ne dolaze praznih ruku. Oni donose svoju hrabrost, vještine, energiju i težnje, kao i blaga vlastite kulture; i na taj način obogaćuju živote naroda koji ih primaju. Vidimo jednako tako kreativnost, ustrajnost i duh žrtve bezbrojnih pojedinaca, obitelji i zajednica širom svijeta koji otvaraju svoja vrata i srca migrantima i izbjeglicama, čak i tamo gdje se ne obiluje dobrima.

Tim se kontemplativnim pogledom trebaju također voditi u svom razlučivanju oni koji su odgovorni za javno dobro, tako da nastave poticati politike prihvaćanja »koliko to dopušta nepatvoreno dobro njihove zajednice«^[11], imajući u vidu potrebe svih članova ljudske obitelji i dobrobit svakog pojedinog od njih.

Oni koji se nadahnjuju tim pogledom moći će pre-

poznati sjeme mira koje već klija i pobrinuti se za njegov rast. Naši će se gradovi, često podijeljeni i polarizirani sukobima oko prisutnosti migranata i izbjeglica, tako pretvoriti u gradilišta mira.

4. Četiri miljokaza za djelovanje

Pružiti tražiteljima azila, izbjeglicama, migrantima i žrtvama trgovine ljudima priliku da pronađu mir koji traže zahtijeva strategiju koja objedinjuje u sebi četiri djelovanja: primiti, zaštititi, promicati i integrirati.^[12]

»Primiti« doziva u svijest potrebu širenja pravnih putova za ulazak i da se više migrante i izbjeglice ne tjera prema zemljama gdje ih očekuju progoni i nasilje. To također traži da se naša briga o nacionalnoj sigurnosti dovede u ravnotežu sa zaštitom temeljnih ljudskih prava. Sveto pismo nas podsjeća: »Gostoljublja ne zaboravljajte: njime neki, i ne znajući, ugostiše anđele!«.^[13]

»Zaštititi« se tiče naše dužnosti da prepoznamo i branimo nepovredivo dostojanstvo onih koji bježe od stvarnih opasnosti u potrazi za azilom i sigurnošću, te da spriječimo njihovo izrabljivanje. Tu posebno mislim na žene i djecu koji se nalaze u situacijama u kojima su više izloženi opasnostima i zlorababama koje mogu čak ići dotle da ih se pretvori u roblje. Bog ne diskriminira: »Ja-hve štiti tuđince, sirote i udovice podupire«.^[14]

»Promicati« podrazumijeva podupiranje cjelovitog ljudskog razvoja migranata i izbjeglica. Među mnogim sredstvima koja mogu pomoći u toj zadaći, naglasio bih važnost da se djeci i mladima osigura pristup svim razinama obrazovanja. Tako će ne samo odnegovati i ostvariti svoje potencijala, već će ujedno biti bolje osposobljeni za susret s drugima i jačati duh dijaloga, a ne zatvaranja ili sukoba. Biblija uči da Bog »ljubi pridošlicu, daje mu hranu i odjeću«. Stoga poziva: »Ljubite i vi pridošlicu, jer ste i sami bili pridošlice u zemlji egipatskoj«.^[15]

»Integrirati«, na kraju, znači omogućiti izbjeglicama i migrantima potpuno sudjelovanje u životu društva u koje su primljeni, kao dio procesa uzajamnog obogaćivanja i plodne suradnje u službi cjelovitog ljudskog razvoja lokalnih zajednica. Sveti Pavao to izražava u ovim riječima: »više niste tuđinci ni pridošlice, nego sugrađani ste svetih i ukućani Božji«.^[16]

5. Prijedlog za dva međunarodna sporazuma

Od srca se nadam da će taj duh nadahnjivati proces koji će tijekom 2018. godine voditi do definiranja i odobravanja dvaju svjetskih sporazuma od strane Ujedinjenih naroda, od kojih se jedan odnosi na sigurnu, uređenu i redovnu migraciju, a drugi na izbjeglice. Kao zajednički sporazumi

na globalnoj razini, ovi sporazumi će predstavljati referentni okvir za političke prijedloge i praktične mjere. Zato je važno da budu nadahnuti suosjećanjem, dalekovidnošću i hrabrošću, kako bi se iskoristilo svaku priliku za unaprjeđenje procesa izgrađivanje mira. Jedino tako nužni realizam koji se traži od međunarodne politike neće podleći cinizmu i globalizaciji ravnodušnosti.

Dijalog i koordinacija su nužnost i jasna dužnost međunarodne zajednice. Izvan granica pojedine zemlje, i manje bogate zemlje mogu primiti – ili bolje prihvatiti – veći broj izbjeglica, ako im međunarodna suradnja osigura potrebna sredstva.

Odjel za migrante i izbjeglice Dikasterija za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja objavio je dvadeset točaka djelovanja^[17] kao konkretne pravce za provođenje u djelo ovih četiriju glagola u državnim politikama kao i u vladanju i postupanju kršćanskih zajednica. Tim i drugim doprinosima želi se izraziti zanimanje Katoličke Crkve za proces koji će dovesti do usvajanja dva UN-ova svjetska sporazuma (Global Compact). To zanimanje je pokazatelj općenitije pastoralne skrbi koja ima svoje korijene u samim počecima Crkve a nastavila se u njezinim mnogim djelovanjima sve do naših dana.

6. Za naš zajednički dom

Neka nam za nadahnuće posluže riječi sv. Ivana Pavla II. »Ako je "san" o svijetu u kojem vlada mir zajednički mnogima, ako se prepozna vrijednost doprinosa izbjeglica i migranata, tada čovječanstvo može sve više postajati obitelj sviju a naša zemlja pravi "zajednički dom".«^[18] Mnogi su tijekom povijesti vjerovali u ovaj »san«, a njihova postignuća svjedoče o tome da to nije puka utopija.

Među njih se ubraja i sv. Franciska Ksaver Cabrini, čija se stota obljetnica smrti obilježava ove godine. Ovog trinaestog dana mjeseca studenog mnoge crkvene zajednice slave njezin spomendan. Ta izvanredna žena, koja je svoj život posvetila služenju migrantima i postala kasnije njihovom nebeskom zaštitnicom, naučila nas je kako možemo primiti, zaštititi, promicati i integrirati tu našu braću i sestre. Neka Gospodin, po njezinu zagovoru, udijeli svima nama da iskusimo kako se »plod pravednosti u miru sije onima koji tvore mir«.^[19]

Iz Vatikana, 13. studenog 2017.

Spomen sv. Franciske Ksaver Cabrini,
zaštitnice migranata

Franjo

[1] Lk 2, 14.

[2] *Angelus*, 15. siječnja 2012.

[3] Ivan XXIII., Enc. *Pacem in terris*, 106.

[4] Usp. Lk 14, 28-30

[5] *Poruka za Svjetski dan mira 2000.*, 3.

[6] Benedikt XVI., *Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2013.*

[7] Br. 25.

[8] Usp. *Obraćanje nacionalnim ravnateljima pastoralna za migrante, sudionicima Susreta održanog u organizaciji Vijeća Europskih biskupskih konferencija (CCEE)*, 22. rujna 2017.

[9] Benedikt XVI., *Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2011.*

[10] Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 71.

[11] Ivan XXIII., Enc. *Pacem in terris*, 106.

[12] *Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2018.*, 15. kolovoza 2017.

[13] *Heb* 13, 2.

[14] *Ps* 146, 9.

[15] *Pnz* 10, 18-19.

[16] *Ef* 2, 19.

[17] "Dvadeset točaka pastoralnog djelovanja" i "Dvadeset točaka djelovanja prema Svjetskim sporazumima" (2017); vidi također Dokument UN-a A/72/528.

[18] *Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2004.*, 6.

[19] *Jak* 3,18

PORUKA SVETOGA OCA PAPE FRANJE ZA SVJETSKI DAN SELILACA I IZBJEGLICA 2018.

14. siječnja 2018.

Primiti, zaštititi, promicati i integrirati migrante i izbjeglice

Draga braćo i sestre!

»Stranac koji s vama boravi neka vam bude kao sunarodnjak; ljubi ga kao sebe samoga. Ta i vi ste bili stranci u egipatskoj zemlji. Ja sam Jahve, Bog vaš!« (*Lev* 19, 34).

U prvim godinama svoga pontifikata opetovano sam izražavao posebnu zabrinutost zbog žalosne situacije mnogih migranata i izbjeglica koji bježe od rata, progona, prirodnih katastrofa i siromaštva. Ta je situacija nesumnjivo "znak vremena", koji sam se trudio tumačiti, uz pomoć Duha Svetoga, još od svoga posjeta Lampedusi 8. srpnja 2013. godine. Osnivanjem novog Dikasterija za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja htio sam da posebni odsjek – stavljen *ad tempus* pod moje izravno vodstvo – izrazi brigu Crkve za migrante, raseljene osobe, izbjeglice i žrtve trgovine ljudima.

Svaki stranac koji pokuca na naša vrata prilika je za susret s Isusom Kristom, koji se poistovjećuje s primljenim i odbačenim strancem svakog doba (usp. *Mt* 25, 35-43). Gospodin povjerava majčinskoj ljubavi Crkve svaku osobu koja je prisiljena napustiti svoju domovinu u potrazi za boljom budućnošću.^[1] Ta se solidarnost mora konkretno izražavati u svakoj etapi migracijskog iskustva – od polaska na putovanje do dolaska na odredište i povratka. To je velika odgovornost koju Crkva želi podijeliti sa svim vjernicima i muškarcima i ženama dobre volje, koji su pozvani odgovoriti na mnoge izazove ovodobnih migracija s velikodušnošću, spremnošću, mudrošću i dalekovidnošću, svaki prema vlastitim mogućnostima.

U tome smislu želim potvrditi da »naš se zajednički odgovor može uobličiti sa četiri glagola: prihvatiti, zaštititi, promicati i integrirati.«^[2]

Promatrajući trenutnu situaciju, *prihvatiti* znači, prije svega, pružiti veće mogućnosti migrantima i izbjeglicama za siguran i legalan ulazak u zemlje odredišta. U tome smislu je poželjno uložiti konkretne napore kako bi se povećalo i pojednostavilo postupke za odobravanje

humanitarnih viza i ponovno spajanje obitelji. Istodobno, nadam se da će veći broj zemalja usvojiti pojedinačne i zajedničke programe *pokroviteljstva*, te otvoriti humanitarne koridore za posebno ranjive izbjeglice. Nadalje, trebalo bi se pobrinuti da se onima koji bježe od sukoba u susjednim zemljama dodjeljuju posebne privremene vize. Kolektivna i proizvoljna protjerivanja migranata i izbjeglica nisu prikladna rješenja, osobito kad ih se vraća u zemlje koje ne mogu jamčiti poštovanje ljudskog dostojanstva i temeljnih prava.^[3] Još jednom želim istaknuti važnost pružanja migrantima i izbjeglicama prikladnog i doličnog početnog smještaja. »Širi programi prihvaćanja, već pokrenuti na različitim mjestima, čini se da olakšavaju osobni susret, omogućuju bolju kvalitetu usluga te pružaju veće jamstvo za uspjeh.«^[4] Načelo središnjeg položaja ljudske osobe, koje je snažno zastupao moj dragi predšasnik Benedikt XVI.^[5], obvezuje nas da uvijek osobnu sigurnost stavljamo ispred nacionalne. Potrebno je, stoga, osigurati odgovarajuću izobrazbu djelatnika zaduženih za kontrolu granica. Situacija migranata, tražitelja azila i izbjeglica zahtijeva da im se zajamči osobna sigurnost i pristup osnovnim uslugama. Poradi temeljnog dostojanstva svake ljudske osobe, moramo nastojati pronaći alternativna rješenja stavljanju u pritvor onih koji ulaze u zemlju bez dopuštenja.^[6]

Drugi glagol – *zaštititi* – može se shvatiti kao niz koraka koje treba poduzeti u cilju obrane prava i dostojanstva migranata i izbjeglica, neovisno o njihovom pravnom statusu.^[7] Ta zaštita započinje u zemlji porijekla a sastoji se u davanju pouzdanih i provjerenih informacija prije odlaska i pružanju zaštite od nezakonitih regrutacija.^[8] Tu se zaštitu mora nastaviti, u najvećoj mogućoj mjeri, u zemlji migracije, jamčeći tim osobama odgovarajuću konzularnu pomoć, pravo da u svakom trenutku imaju kod sebe svoje osobne dokumente, pravedan pristup pravdi, mogućnost otvaranja osobnog bankovnog računa i minimalna sredstva dovoljna za život. Kad su pravilno priznate i vrednovane, sposobnosti i znanja migranata, tražitelja azila i izbjeglica pravo su bogatstvo za zajednice koje ih primaju.^[9] Zato se nadam da će, u zemljama koje ih prime, migrantima, iz poštovanja pre-

ma njihovu dostojanstvu, biti pruženi sloboda kretanja, mogućnosti za zaposlenje i pristup sredstvima komunikacije. Što se tiče onih koji se odluče vratiti u domovinu, želim naglasiti potrebu za razvijanjem socijalnih i profesionalnih programa reintegracije. *Međunarodna konvencija o pravima djeteta* pruža univerzalnu pravnu osnovu za zaštitu maloljetnih migranata. Njih se mora poštediti svakog oblika pritvaranja zbog njihova statusa *migranta* i ujedno im se mora zajamčiti redovni pristup osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju. Jednako tako, mora im se jamčiti pravo boravka do punoljetnosti i uživanje mogućnosti nastavka studija. Za maloljetnike bez pratnje i maloljetnike odvojene od njihovih obitelji važno je predvidjeti programe za privremeno čuvanje ili udomljavanje.^[10] Opće pravo na državljanstvo treba biti priznato i propisno potvrđeno za svu djecu u času rođenju. Bezdržavljanstvo u kojem se migranti i izbjeglice ponekad mogu naći moguće je lako izbjeći donošenjem »nacionalnog zakonodavstva koje je u skladu s temeljnim načelima međunarodnog prava«. ^[11] *Status* migranta ne bi smio ograničavati pristup zdravstvenoj zaštiti i mirovinskom sustavu na tlu pojedine države, niti utjecati na prijenos ostvarenih prava u slučaju repatrijacije.

Promicati u suštini znači poduzeti odlučni napor kako bi se osiguralo da se svim migrantima i izbjeglicama – kao i zajednicama koje ih primaju – omogući da se ostvare kao osobe u svim dimenzijama koje čine čovječstvo koje je Stvoritelj htio^[12]. Među njima moramo prepoznati istinsku vrijednost religijske dimenzije, te je u tome smislu potrebno osigurati svim strancima u svakoj zemlji slobodu vjeroispovijesti i mogućnost prakticiranja vlastite vjere. Mnogi migranti i izbjeglice imaju sposobnosti koje se moraju prikladno priznati i vrednovati. Budući da je »rad po svojoj naravi namijenjen ujedinjavanju naroda«^[13], potičem da se poduzme odlučni napor usmjeren promicanju uključivanje migranata i izbjeglica u društvo i svijet rada, jamčeći svima – uključujući tražitelje azila – mogućnost zapošljavanja, učenje jezika i aktivno građanstvo, zajedno s odgovarajućom informiranosti na njihovom materinskom jeziku. U slučaju maloljetnih migranata, njihovo uključivanje u svijet rada mora biti regulirano tako da se spriječe zloupotrebe i prijetnje njihovu normalnom rastu i razvoju. Godine 2006. Benedikt XVI. je naglasio kako je u kontekstu migracije obitelj »mjesto i resurs kulture života i faktor integracije vrijednosti«^[14]. Cjelovitost obitelji treba uvijek unapređivati, podupirući ponovno spajanje obitelji – u koje će biti obuhvaćeni djedovi i bake, unuke i braće i sestre –, neovisno o financijskim izdacima koje je potrebno za to izdvojiti. Migrantima, tražiteljima azila i izbjeglicama s invaliditetom mora se pružiti veća pomoć i podrška. Prepoznavajući hvalevrijedne napore koje su

do sada poduzele mnoge zemlje u smislu međunarodne suradnje i humanitarne pomoći, nadam se da će se u dijeljenju te pomoći uzeti u obzir potrebe (kao što su medicinska i socijalna pomoć, kao i obrazovanje) zemalja u razvoju u koje se slijevaju rijeke migranata i izbjeglica. Nadam se jednako tako da će lokalne zajednice koje su ranjive i suočene s materijalnim teškoćama biti uključene među korisnike pomoći.^[15]

Posljednji glagol – *integrirati* – tiče se mogućnosti za interkulturalno obogaćivanje koje migranti i izbjeglice pružaju svojom prisutnošću. Integracija nije »neka vrsta asimilacije, koja bi vodila zatiranju i zaboravu vlastitoga kulturnoga identiteta. Dodir s drugim, naprotiv, vodi otkrivanju njegove "tajne", otvaranju drugome kako bi se prihvatilo njegove pozitivne vrijednosti i tako pridonijelo većem međusobnom poznavanju. To je dugotrajan proces koji ima za cilj oblikovanje društava i kultura, čineći ih sve više odrazom mnogostrukih Božjih darova ljudima«^[16]. Ovaj se proces može ubrzati odobravanjem državljanstva koje neće biti uvjetovano financijskim zahtjevima ili poznavanjem jezika kao i nuđenjem mogućnosti izvanredne regulacije statusa za migrante koje će im omogućiti duži boravak u zemlji u koju su došli. Ponavljam potrebu da na svaki mogući način promičemo kulturu susreta – povećanjem mogućnosti za interkulturalnu razmjenu, informiranjem i širenjem najboljih praksi integracije te razvijanjem programa za pripremu lokalnih zajednica za integracijske procese. Želim naglasiti poseban slučaj osoba prisiljenih napustiti zemlju imigracije zbog humanitarnih kriza. Te osobe traže da im se osigura odgovarajuća pomoć za repatrijaciju i učinkovite programe reintegracije u svijet rada u njihovim matičnim zemljama.

U skladu sa svojom pastoralnom tradicijom, Crkva je spremna izravno preuzeti obvezu ostvarivanja svih gore navedenih inicijativa. Ipak, kako bi se postigli željeni plodovi, nužan je doprinos političke zajednice i civilnog društva, sukladno njihovim odgovornostima.

Na samitu Ujedinjenih naroda održanom u New Yorku 29. rujna 2016., svjetski vođe jasno su izrazili svoju spremnost da poduzmu odlučne korake u pružanju potpore migrantima i izbjeglicama kako bi spasili njihove živote i zaštitili njihova prava, dijeleći tu odgovornost na globalnoj razini. U tu svrhu, države su se obvezale sastaviti i odobriti, do kraja 2018. godine, dva globalna sporazuma (*Global Compacts*), jedan posvećen izbjeglicama, a drugi migrantima.

Draga braćo i sestre, u svjetlu ovih pokrenutih procesa, naredni mjeseci nude jedinstvenu priliku za pred-

stavljanje i podupiranje konkretnih djelovanja koja sam razložio s četiri glagola. Pozivam vas, stoga, da iskoristite svaku prigodu da podijelite ovu poruku sa svim političkim i društvenim akterima koji su uključeni – ili koji su zainteresirani za sudjelovanje – u procesu koji će dovesti do odobrenja dvaju globalnih sporazuma.

Danas, 15. kolovoza, slavimo svetkovinu Uznesenja Marijina. Sveta Majka Božja osobno je doživjela teškoće prognanstva (usp. Mt 2, 13-15), prateći s ljubavlju Sina na njegovu putu sve do Kalvarije i sada vječno dijeli

njegovu slavu. Njezinu majčinskom zagovoru povjeravamo nade svih migranata i izbjeglica na svijetu i težnje zajednica koje ih prihvaćaju, kako bismo, odgovarajući na najveću Božju zapovijed, svi naučili voljeti drugoga, stranca, kao sebe same.

Iz Vatikana, 15. kolovoza 2017.

Svetkovina Uznesenja Blažene Djevice Marije

Franjo

[1] Usp. Pio XII., Apost. pob. *Exsul Familia, Titulus Primus*, I.

[2] Govor sudionicima međunarodnog foruma "Migracije i mir", 21. veljače 2017.

[3] Usp. Obraćanje stalnog promatrača Svete Stolice na 103. sjednici Vijeća IOM-a, 26. studenoga 2013.

[4] Govor sudionicima međunarodnog foruma "Migracije i mir", 21. veljače 2017.

[5] Usp. Benedikt XVI., Enc. *Caritas in veritate*, 47.

[6] Usp. Obraćanje stalnog promatrača Svete Stolice na XX. sjednici Vijeća za ljudska prava, 22. lipnja 2012.

[7] Usp. Benedikt XVI., Enc. *Caritas in veritate*, 62.

[8] Usp. Papinsko vijeće za pastoral selilaca i izbjeglica, Nap. *Erga migrantes caritas Christi*, 6.

[9] Usp. Benedikt XVI., Govor sudionicima VI. Svjetskog kongresa za pastoral selilaca i izbjeglica, 9. studenog 2009.

[10] Usp. Isti, Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica (2010.); Stalni promatrač Svete Stolice, Obraćanje na XXVI. redovnoj sjednici Vijeća za ljudska prava o ljudskim pravima migranata, 13. lipnja 2014.

[11] Papinsko vijeće za pastoral selilaca i izbjeglica i Papinsko vijeće *Cor Unum, Prihvaćati Krista u izbjeglicama i prisilno raseljenim osobama* (*Accogliere Cristo nei rifugiati e nelle persone forzosamente sradicate*), 2013., 70.

[12] Usp. Pavao VI., Enc. *Populorum progressio*, 14.

[13] Ivan Pavao II., Enc. *Centesimus annus*, 27.

[14] Benedikt XVI., Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2007.

[15] Usp. Papinsko vijeće za pastoral selilaca i izbjeglica i Papinsko vijeće *Cor Unum, Prihvaćati Krista u izbjeglicama i prisilno raseljenim osobama*, 2013., 30-31.

[16] Ivan Pavao II., Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2005., 24 studenog 2004.

ZAJEDNIČKA PORUKA SVETOGA OCA FRANJE I EKUMENSKOG PATRIJARHA BARTOLOMEJA PRIGODOM PROSLAVE III. SVJETSKOG DANA MOLITVE ZA SKRB O STVORENOM SVIJETU

1. rujna 2017.

Izvještaj o stvaranju pruža nam panoramski pogled na svijet. Sveto pismo otkriva da je Bog "u početku" želio čovjeka za suradnika u očuvanju i zaštiti prirodnog okoliša. U početku, kao što čitamo u Postanku, "još nije bilo nikakva poljskoga grmlja po zemlji, još ne bijaše niklo nikakvo poljsko bilje, jer Jahve, Bog, još ne pusti dažda na zemlju i nije bilo čovjeka da zemlju obrađuje" (2, 5). Zemlja nam je povjerena kao uzvišeni dar i naslijeđe, za koje smo svi odgovorni sve dok "na kraju" sve na nebu i

na zemlji ne bude obnovljeno u Kristu (Ef 1, 10). Naše ljudsko dostojanstvo i dobrobit duboko su povezani s našom brigom za čitav stvoreni svijet.

Međutim, "u međuvremenu", povijest svijeta pokazuje drukčiju stvarnost. Ona otkriva moralno pustošenje gdje naši stavovi i ponašanje prema stvorenom svijetu potamnjuju naš poziv da budemo Božji suradnici. Naša sklonost da prekidamo osjetljive i uravnotežene ekosustave na svijetu, naša nezasićena želja za manipulacijom i

nadzorom nad ograničenim dobrima planeta i naša pohlepa za neograničenim izvlačenjem zarade na tržištima – sve to nas je otuđilo od izvornog nauma stvaranja. Više ne poštujemo prirodu kao zajednički dar, već je, naprotiv, smatramo privatnim posjedom. Više ne postupamo s prirodom prijateljski i zaštitnički, već samovoljno njome gospodarimo kako bismo jačali naše strukture.

Posljedice ovog alternativnog pogleda na svijet su tragične i trajne. Ljudski i prirodni okoliš zajedno propadaju, a tim propadanjem planeta najteže su pogođene najranjivije osobe. Utjecaj klimatskih promjena pogađa prije svega one koji grcaju u siromaštvu u svakom kutku svijeta. Naša obveza da se odgovorno služimo zemaljskim dobrima podrazumijeva prepoznavanje i poštivanje svih ljudi i svih živih bića. Hitan poziv i izazov da skrbimo o stvorenom svijetu predstavljaju poziv čitavom čovječanstvu da radi na održivom i cjelovitom razvoju.

Stoga, ujedinjeni istom brigom za svijetom koji je Bog stvorio i priznajući da je zemlja zajedničko dobro, usrdno pozivamo sve ljude dobre volje da dana 1. rujna izdvoje vremena za molitvu za okoliš. O toj prigodi želimo zahvaliti dobrohotnom Stvoritelju za veličanstveni dar stvorenog svijeta i obvezati se da ćemo za njega

skrbiti i čuvati ga radi budućih naraštaja. Najposlije, znamo da radimo uzalud ako Gospodin nije uz nas (usp. Ps 126/127), ako molitva nije u središtu našega promišljanja i proslava. Naime, cilj naše molitve je promijeniti način na koji promatramo svijet kako bismo promijenili način na koji se ophodimo prema njemu. Cilj koji si postavljamo je smoći hrabrosti prihvatiti veću jednostavnost i solidarnost u našem načinu življenja.

Onima koji su na važnim položajima u društvu, gospodarstvu, politici i kulturi upućujemo hitan apel da odgovorno osluhnu krik zemlju i da odgovore na potrebe marginaliziranih, ali prije svega da odgovore na molbu mnogih i podrže globalni konsenzus za oporavak našeg ranjenog svijeta. Uvjereni smo da nema iskrenog i trajnog rješenja za izazov ekološke krize i klimatskih promjena bez složnog i kolektivnog odgovora, bez zajedničke odgovornosti u kojoj će se voditi računa i o do sada učinjenom, te bez davanja prioriteta solidarnosti i služenju.

Iz Vatikana i Fanara, 1. rujna 2017.

Papa Franjo i ekumenski patrijarh Bartolomej
IKA

VIAGGIO IN CROAZIA DEL SIGNOR CARDINALE PIETRO PAROLIN, SEGRETARIO DI STATO

INTRODUZIONE ALL'INCONTRO CON I VESCOVI NELLA SEDE DELLA CONFERENZA EPISCOPALE CROATA

30 ottobre 2017

Eminenza,
Cari Fratelli nell'Episcopato,

è una gioia per me partecipare a questo momento di incontro e di condivisione fraterna. Vi saluto molto cordialmente, ringraziando il Cardinale Bozanić per avermi invitato a Zagabria e tutti voi per avermi offerto la possibilità di potervi incontrare in questa bella sede della Conferenza Episcopale Croata. Il Santo Padre mi ha chiesto di trasmettervi i Suoi saluti e mi ha esortato ad assicurarvi della Sua vicinanza alla Chiesa in Croazia, che, attende di salutare a Roma, insieme ai suoi Pastori, in occasione della Visita *ad limina Apostolorum*.

Nel dare inizio a questo incontro, vorrei citare le parole del Salmo 133: *Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum*, "ecco quanto è buono e

quanto è soave che i fratelli vivano insieme" (v. 1): non è forse la comunione fraterna tra i doni più belli, buoni e consolanti che Dio ci ha dato?

L'emblematica vicinanza della vostra sede alla Nunziatura Apostolica, mi offre l'occasione per mettere in risalto le strettissime relazioni della Chiesa in Croazia con il Papa e con la Santa Sede, alle quali tutti noi attribuiamo un grande valore. Nella cura di questo aspetto vi è di particolare aiuto la collaborazione del Rappresentante Pontificio. È la stessa norma della Chiesa universale che gli affida il principale compito di "rendere sempre più saldi ed efficaci i vincoli di unità che intercorrono tra la Sede Apostolica e le Chiese particolari" (CIC, can. 364). Mi auguro così che, anche attraverso il servizio della Nunziatura e i contatti frequenti e cordiali dei singoli Vescovi e della Conferenza Episcopale con il Rappresentante del

Papa, la Chiesa in Croazia possa crescere e consolidare sempre più quella comunione con il Romano Pontefice, che l'ha caratterizzata nel corso della storia e che, come sappiamo, è garanzia di libertà di fronte ad ogni potere terreno e ad ogni interesse particolare e di apertura alla Chiesa universale e alla sua dimensione cattolica, contro ogni pericolo di ripiegamento su sé stessi.

La Croazia possiede un'identità cristiana di radici secolari. Il cristianesimo costituisce l'elemento strutturante della società croata nella sua dimensione non solo religiosa, ma anche educativa e culturale, dove la Chiesa ha trovato un importante campo di evangelizzazione.

In sintonia con la sua identità, il popolo croato ha sempre manifestato un'innequivocabile fedeltà alla Sede Apostolica. Sono le cronache storiche ad attestare gli ininterrotti contatti con i Successori dell'Apostolo Pietro, sin dal VII secolo. Era l'anno 641 quando Papa Giovanni IV inviò in Dalmazia, sua terra d'origine, l'abate Martino, dando così un grande impulso all'evangelizzazione della regione.

Nel corso dei secoli sono stati tanti i Pontefici che hanno incrementato i già strettissimi legami con il popolo croato, mostrando innumerevoli segni di benevolenza verso questa Chiesa e questa terra, che sono stati di aiuto per superare anche i momenti più drammatici. Come non ricordare, con cuore grato e indelebile memoria, la particolare vicinanza del Santo Pontefice Giovanni Paolo II!

Non è certo un caso che la dittatura comunista, dal 1945 al 1990, abbia fatto di tutto per troncare il legame che unisce la gente di Croazia con la Santa Sede, rendendo la Chiesa in Croazia oggetto di una persecuzione sistematica che mirava a distruggerla.

Vorrei ricordare, in proposito, le penetranti parole di Papa Benedetto XVI nel discorso tenuto alla celebrazione dei Vespri nella Cattedrale di Zagabria, a conclusione del suo Viaggio Apostolico in Croazia, il 5 giugno 2011: "Quel tempo particolarmente duro è stato caratterizzato da una generazione di Vescovi, di sacerdoti e di religiosi pronti a morire per non tradire Cristo, la Chiesa e il Papa. La gente ha visto che i sacerdoti non hanno mai perso la fede, la speranza, la carità, e così sono rimasti sempre uniti. Questa unità spiega ciò che è umanamente inspiegabile: che un regime così duro non abbia potuto piegare la Chiesa" (Benedetto XVI, *Celebrazione dei Vespri con vescovi, sacerdoti, religiosi, religiose e seminaristi, Cattedrale dell'Assunzione della Beata Vergine Maria e di Santo Stefano, 5 giugno 2011*).

In quei difficili momenti la Chiesa in Croazia ebbe dinanzi a sé l'eroica testimonianza offerta dall'Arcivescovo di Zagabria, il Beato Cardinale Alojzije Stepinac. Contro di lui il regime comunista intentò un proces-

so-farsa con l'intenzione di processare con lui l'intera Chiesa in Croazia, ecclesiastici e fedeli. Non a caso Papa Pio XII lo definì un "tristissimo processo".

La grande fede nella Provvidenza divina, accompagnata dalla carità verso tutti, anche verso i nemici, offrì al Beato Stepinac la forza per affrontare con spirito eroico la pesante condanna che gli era stata inflitta. A quella stessa forza che viene dall'alto hanno attinto fulgidi esempi di santità nella Chiesa in Croazia, così come i martiri di ogni tempo e di ogni luogo.

"Cadde la pioggia, strariparono i fiumi, soffiarono i venti e si abbatterono su quella casa, ma la casa non cadde perché era fondata sopra la roccia" (Mt 7,25). Mi piace ricordare questo versetto del Vangelo di Matteo mentre penso con ammirazione alla maturità di questa Chiesa particolare, che né la persecuzione, né i campi di concentramento, né il tentativo di ateizzazione sistematica ha potuto cancellare, perché ancorata su profonde radici cristiane.

Cari fratelli, ora tocca a voi salvaguardare e potenziare questa ricca eredità. È un impegno indispensabile perché l'identità cristiana della Croazia abbia non soltanto un passato e un presente, ma anche un futuro.

Permettetemi di riprendere, a questo proposito, quella evocativa immagine che San Giovanni Paolo II utilizzò durante la celebrazione eucaristica a Zagabria, l'11 settembre 1994, paragonando la fede dei popoli ai fiumi Sava e Danubio che scorrono vicini e finalmente si incontrano. Egli evocava con questo simbolismo le due tradizioni, cattolica e ortodossa, chiamate a compiere l'impresa ecumenica del riavvicinamento e della confluenza (cf. Giovanni Paolo II, *Omelia nella Celebrazione Eucaristica per il IX centenario di fondazione della diocesi di Zagabria, Ippodromo di Zagabria, 11 settembre 1994*).

Vogliamo fare nostra l'immagine dei due grandi fiumi di questa Regione che confluiscono insieme, ritenendo che anche la fede e la vita devono trovare il loro incontro per poter dare testimonianza al mondo.

Affinché fede e vita non camminino su binari paralleli e sempre disgiunti, occorre che i fedeli siano motivati e stimolati a mantenersi coerenti con il credo che professano, in qualunque situazione personale e nelle circostanze concrete del tempo presente, nel quale emergono nuove sfide nei campi più diversi. Ne sentiamo tutti viva la complessità, specialmente di quelle della secolarizzazione e dell'indifferenza.

Nel ritmo del cambiamento sociale, l'azione pastorale deve potersi proporre con un'evangelizzazione che

entri in modo efficace nell'animo delle persone. Il vissuto, la situazione concreta della gente è il punto di partenza e di riferimento essenziale di ogni agire pastorale. È lì che prende vita quella "cultura dell'incontro" che Papa Francesco ha assunto a filo conduttore dei suoi insegnamenti pastorali. Sappiamo che non è possibile annunciare senza aver fatto un "bagno nella realtà", non tanto per confezionarne un esame diagnostico scrupoloso e funzionale, quanto piuttosto per *abbracciarne la novità e le sfide e con esse il coraggio di offrire risposte adeguate*. Il Santo Padre non smette di sollecitarci ad abbandonare calcolate mediazioni e misurati equilibri, scegliendo invece aperture e visioni lungimiranti, partendo dal "basso", dalle "periferie", facendo emergere nodi e problemi che sono vitali per il nostro futuro, ma che spesso non si ha il coraggio di affrontare.

È una sfida che tocca tutta la Chiesa. Questa è l'ora del rinnovamento, consapevoli che "siamo sempre più fecondi quando ci preoccupiamo di generare processi, piuttosto che di dominare spazi di potere" (*Evangelii Gaudium*, n. 223).

Nel nostro presente, tra i tanti doni di cui ringraziare Dio, c'è sicuramente anche questa chiamata esigente ma salutare al rinnovamento per tutta la Chiesa, che Papa Francesco ci esorta continuamente a vivere.

Colgo l'occasione per ringraziare l'Arcivescovo di Zagabria, l'Em.mo Card. Josip Bozanić, e il Vescovo di Požega, S.E. Mons. Antun Škorčević, per il paziente lavoro che avete svolto come membri permanenti della *Commissione mista di Esperti croati e serbi per una rilettura della figura del Beato Cardinale Alojzije Stepinac*. È stato un gesto di grande valore ecumenico verso i nostri fratelli ortodossi. Mi rallegra che siate giunti al termine dei lavori con la gioia e la speranza di una concordia più profonda, nel comune impegno di testimoniare la fede in Cristo Signore e di voler camminare insieme verso l'auspicata unità. Non lasciamo passare invano l'offerta di riconciliazione che esso porta con sé, consapevoli che è proprio questo il fondamento su cui costruire l'unità: il perdono e la riconciliazione.

Cari fratelli, mi sono premesso di condividere con voi alcuni pensieri senza toccare questioni particolari di questa vostra Chiesa, che ora avrei piacere di ascoltare da voi. So che portate avanti con entusiasmo il vostro ministero di Pastori, curando il popolo di Dio, i sacerdoti, i seminaristi.

Affido a Maria nostra Madre il vostro lavoro apostolico, perché vi protegga e vi sostenga. Da parte mia vi assicuro la mia preghiera, confidando anch'io nel vostro ricordo.

ŠKOLA I VJERONAUKE PRED IZAZOVOM OBRAZOVNE REFORME

Poruka predsjednika Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za katehizaciju i novu evangelizaciju na početku školske i katehetske godine 2017./2018.

Čovjek je put Crkve. Prošlogodišnje obilježavanje dvadeset i pet godina katoličkoga vjeronauka u školi u Republici Hrvatskoj pružilo nam je mogućnost zahvalno se sjetiti prijednoga puta Crkve te nas još jednom učinilo pozornima na nikada dovršenu zadaću evangelizacije i naviještanja Riječi Božje kao njezina temeljnoga poslanja. Bile su to godine rađanja i razvoja Republike Hrvatske, kao i godine učenja života u novim okolnostima. I naša je Crkva, premda izrasla na iskustvu povijesti čitavoga kršćanstva, bila pozvana odgovarati tim izazovima novim izričajima i oblicima rada, a nadasve novim misionarskim žarom. Vjeronauk u školi zasigurno je jedno od njezinih najdragocjenijih iskustava posljednjih dva i po desetljeća.

Svjedočanstvo prošloga vremena iznova nas je podsjetilo da Crkva ne raste prozelitizmom, nego atraktivnošću (Benedikt XVI., *Homilija na misi na početku Pete konferencije biskupa Latinske Amerike* 13. svibnja

2007.), pri čemu je atraktivnost samo sinonim za živo svjedočanstvo vjere svakoga koji je uključen u najljepšu zadaću kršćanstva, koja se zove naviještanje evanđelja. Usto smo se još jednom uvjerali da se evanđelje može, ako je potrebno, i riječima propovijedati (papa Franjo, *Nagovor na Međunarodnom susretu kateheta u Rimu* 27. rujna 2013.). To znači da vjera nije najprije konstrukcija naših misli, nego su za njezino naviještanje odlučujući čin, odnosno djelo, konačno - život. A gdje god se živi u Kristu, živi se u dinamici ljubavi, koju je Crkva priopćavala suvremenom čovjeku – i to ne samo vjeronaukom u školi. I vjeronaukom u školi, u zajedništvu s drugim školskim predmetima, Crkva je nastojala i želi biti u službi čovjeku, kojemu otvara vrata evanđelja, koje je Krist, u kojemu se nalazi punina života. Na taj način ona ostvaruje svoju zadaću, koju je sv. Ivan Pavao II. definirao riječima: „Čovjek je put Crkve“ (*Otkupitelj čovjeka*, 14).

Tko je za vjeronauk u školi, za čovjeka je. Čovjek živi od onoga što nije sam stvorio. Ono što je on danas, čime se služi i čemu kroči, svoje korijene ima u povijesti, koja je na ovim europskim prostorima duboko kršćanska. No, kršćanska povijest našega naroda i Europe doista ne mora značiti da bi svaki čovjek trebao biti nasljednik kršćanske vjeroispovijesti. Ipak, tvrdnja da će odnos religije i obrazovanja, vjeronauka u školi i „modernoga sustava školstva“ navodno biti bolji ako se vjeronauk ponovno progna iz školskih klupa, često je površan i rasprave nedostojan diskurs.

Tako su npr. zagovaratelji primjenjujućega znanja, onoga funkcionalnog (koje bi učenike trebalo osposobiti za nešto i koje trenutno dominira školskim sustavom), svjesni da ne mogu znati što će učenik trebati učiti u budućnosti – jer tehnički se svijet i potrebe tržišta rada razvijaju doista vrlo brzo. Oni opet kojima je stalo do čovjeka i njegova dobra, stavljajući njegovo dobro i sreću iznad kolektivnih i običajnih normi, te iznad svakog etičkog, vrijednosnog i identitetskog pitanja, zapravo ga čine zarobljenikom vlastitoga 'ja'. Onako kako je pamćenje jednoga čovjeka nedovoljno da bi se ono nazvalo poviješću, tako je i nada jednoga čovjeka u vlastito dobro premalo da bi se ona nazivala budućnošću čovječanstva. Obrazovni sustav koji bi želio odgajati čovjeka samo kao pojedinca, kojemu bi njegova vlastita sreća bila jedini cilj, zaboravlja da je odgoj srca, savjesti i cjelovite osobe više od odgoja za sreću u ovozemaljskom životu. Obrazovni je sustav uvijek proces, koji mora poučavati te izgrađivati međuljudske odnose. Kršćanski gledano, to je proces koji poučava životu svih ljudi - stvorenih na sliku Božju. Konačno, vrijeme u kojemu živimo pokazuje da je netolerantnost među ljudima različitih kultura i vjeroispovijesti često plod nepoznavanja drugoga u njegovu kulturološkom i vjerskom opredjeljenju. Učestali nesporazumi, predrasude i stalni strahovi pred ljudima različitih kultura i vjera bitno počivaju na nedostatnom poznavanju, a onda i prihvaćanju drugih i drukčijih. Katolička Crkva, i vjeronaukom u školi, posebno njegovom ekumenskom i međureligijskom dimenzijom, želi priopćavati spoznaje ne samo o svojoj konfesiji, nego o kršćanstvu i religiji općenito. Njezin je dijalog s nekršćanskim vjeroispovijestima također neizostavni dio vjeronaučne nastave. Vjeronaučno upoznavanje s religijskim i konfesionalnim, etičkim i duhovnim sadržajima i stavovima u kršćanstvu i u drugim religijama, želi pridonijeti izgradnji mira i suživota u različitosti te oslobađati čovjeka od straha u susretu s drugim i drukčijim.

Svjesni smo, dakle, da bez učenja, pa i stjecanja primjenjujućega znanja i vještina, nije moguće suvremeno

obrazovanje. No, želimo naglasiti da bez obrazovanja koje u sebi ne sadrži i onu odgojnu dimenziju, koja je mnogima na rubu njihova promišljanja (tj. obrazovanje bez pitanja smisla ljudskoga života, identiteta, vrijednosti i etičkih posljedica), postaje samo tehnika za vježbanje određenih operacija. Stoga, ako i želimo funkcionalno obrazovanje, ono ne bi smjelo biti samo „funkcionalno“. Razmišljajući o reformi obrazovnoga sustava u Republici Hrvatskoj, mnogi promatraju vjeronauk u školi, kao predmet, očima sumnje i nesnošljivosti. Čini se da se pritom i Crkvu povezuje s institucijom kojoj nije stalo do dobra i sreće suvremenoga i konkretnoga čovjeka. Tako glasna manjina često poseže za progonom vjeronauka iz škole, ne razmišljajući pritom da je on samo dio ustavnih prava na vjersku slobodu i na javno očitovanje religijskih stavova i uvjerenja. Može se steći dojam da je nekima još uvijek misao vodilja poznata metodička ateistička radna hipoteza *etsi deus non daretur*. Doista, moguće je da u suvremenoj kulturi čovjek bude obrazovan, a da pritom ne bude religiozan. No, nemoguće je da se čovjek smatra obrazovanim, a da se pritom ne sučeljava s pitanjima vjere, koja je mnogima izvor života i cilj njihovih nastojanja. Vjeronauk u školi, koji u posljednjih dvadeset i pet godina služi dobru hrvatskog čovjeka i društva, i nadalje je pozvan činiti to isto te pritom ne zaboravljati svoju prvotnu zadaću: naviještati Onoga koji je došao 'radi nas ljudi i radi našega spasenja'. Tko je, dakle, za vjeronauk u školi, taj je za čovjeka. A tko je za dobro suvremenoga čovjeka, bit će i za vjeronauk u školi.

Evandjelje opisivati vlastitim životom. Sve više postajemo svjesni činjenice da škola više nije jedino mjesto učenja. Štoviše, škola ponekad postaje periferno mjesto odgoja i učenja. Mnogo su toga preuzeli mediji te svijet suvremene računalne tehnologije, koji učenicima omogućavaju da u jednom trenutku saznaju sve što pože-le o nekoj temi. Tako svi mogu znati sve u istom trenutku, i svatko na svoj način. Unatoč tome, još i više usprkos tome, nikada učenik nije toliko trebao dobrog učitelja, odnosno vjeroučitelja, kao danas. A nikada nije trebalo toliko hrabrosti kao danas da bi se postalo učiteljem. Još više vjeroučiteljem! Naime, biti vjeroučitelj isto je što i ostvarivati životni program i svakodnevno životom tumačiti životni stav. No, ni škola, ni vjeronauk u školi, ni vjero/učitelji ne trebaju se bojati tih „periferija“. Naime, „Bog se ne boji“, rekao je papa Franjo katehetama i vjeroučiteljima. „Bog nema straha od periferija... On je kreativan i zbog toga nije nepomičan. On nas prima, dolazi nam ususret, razumije nas... Da bismo bili vjerni Kristu, kreativni, moramo biti sposobni prihvatiti promjene. Zašto? Da se prilagodimo okolnostima u kojima mora-

mo naviještati Evanđelje. Kreativnost je stup onoga što znači biti kateheta“ (papa Franjo, *Propovijed na Međunarodnom susretu kateheta u Rimu* 29. rujna 2013.). Stoga, ako se i vjeroučitelj odluči koristiti suvremenim načinom izražavanja te vjeronauk katkad promatrati i kao *#vjeronauk u školi* (hashtag), on nikada ne smije zaboraviti da je vjeronauk i više od trenutnog izričaja. Vjeroučitelj je pozvan vlastitim životom opisivati i tumačiti evanđelje. Svjestan da je „toliko putova prema Bogu koliko je ljudi“ (Joseph Ratzinger, *Sol zemlje*, str. 8.), on zato ostaje trajno budan i kreativan u naviještanju evanđelja.

Dragi učenici, roditelji, učitelji i vjeroučitelji, navještitelji evanđelja i ljudi dobre volje, koji želimo doista suvremeno obrazovanje, upustimo se u obrazovne promjene, ali ne zaboravimo, s jedne strane, istinske izvore obrazovanja, a s druge strane, budućnost za koju danas preuzimamo odgovornost.

Đakovo, 22. kolovoza 2017.

✠ Đuro Hranić
predsjednik Vijeća HBK-a za katehizaciju
i novu evangelizaciju

PORUKA BISKUPA IVICE PETANJKA POMORCIMA I RIBARIMA O BLAGDANU SV. NIKOLE BISKUPA 2017.

Draga braćo i sestre!

Uskoro ćemo morati premišljati naše blagdane i spomendane, jer im je suvremeni svijet, koji se prometnuo u to da sve promatra kroz profit, oduzeo njihovo izvorno značenje.

Nekoć su ljudi sebi birali nebeske zaštitnike zato što su bili svjesni da postoje stanja i događaji koji ih nadilaze i koji su izvan njihove kontrole, te im samo Nebo može pomoći, jer su u dosegu Neba, tj. Boga Oca stvoritelja i onih koji su na posebni način s njim povezani, a to su sveci.

Tako je i sveti Nikola biskup postao zaštitnik pomoraca i ribara, ne zato što se sam nametnuo, nego zato što su pomorci prepoznali u njemu Božjeg čovjeka koji im može biti pomoćnik i zagovornik dok plove neizmjeranim morskim prostranstvima na kojima i najveća ljudska građevina izgleda kao igla u sijenu ili zrno u pijesku.

Želja mi je stoga, dragi pomorci, da svoga nebeskog zaštitnika svetog Nikolu prepoznate u njegovu izvornom svjetlu. On je smirio morsku oluju ne zato što je posjedovao nadnaravne moći nego zato što je nastojao svoj život oblikovati u svjetlu Kristova evanđelja, a onda se Bog njime poslužio kako bi se po njemu pred svijetom proslavio.

Međutim, svijet u kojem živimo, čini se, ne oduševljava se ovakvim Božjim očitovanjima, čudima po djelovanju svetaca. Mnogima to djeluju kao tek lijepe priče, pa i ne znaju kako bi sa svecima komunicirali i računali na njihovo suputništvo. Svijet je dovoljan sam sebi. No, pritom zaboravlja da, koliko god napredan bio, život se gradi u odnosima.

Suvremena elektroničko-tehnička dostignuća izvla su vas iz svojevrsne izolacije koja je nekoć pratila

vaše kolege i prijatelje, ali ste i vi i vaši najbliži ostali prikraćeni za fizičku blizinu koja je toliko neophodna nama koji smo bića u odnosima, a taj naizgled mali nedostatak za mnoge ima teške posljedice međusobnog otuđivanja, udaljavanja i rastanaka.

Nikada nemojte dopustiti da vas pučina odijeli od onih koji vas čekaju i prate svojim molitvama i čežnjom. To otajstvo vaše i njihove samoće i čežnje teško mogu razumjeti ljudi koji ne dijele vaš kruh sa sedam kora. Znam koliko je ljubavi, strpljivosti, vjernosti i pouzdanja u Boga potrebno u dugim danima i noćima samoće i odvojenosti, prepuštenosti moćnim silama prirode. I veliki je izazov sačuvati unutarnji mir i ravnotežu duha. Usudujem se reći da se u tim okolnostima proživljava svojevrsno mučeništvo strpljivosti i velika predanost Providnosti.

Dragi pomorci, niste sami. Vaš duhovni suputnik je sv. Nikola. Najveći dar koji vam on uime Božje može pružiti je dar međusobnog razumijevanja i ljubavi kako biste, izgrađujući se u velikoj kreposti koja se zove strpljenje i poniznost, neprestano iznova pronalazili put do srca onih koji vas vole i s kojima dijelite najvažnije dane života.

Molite se svom nebeskom zaštitniku i utječite se u njegov zagovor kako biste snagom vjere mogli izaći kao pobjednici iz svake oluje života.

✠ Ivica Petanjak, biskup krčki,
predsjednik Odbora HBK za pastoral pomoraca

U Krku, 1. prosinca 2017.

ZALOŽITI SE ZA TEMELJNE VRJEDNOTE OBRAZOVANJA I OBITELJI

Poruka hrvatskih biskupa o nekim aktualnim pitanjima

Uvod

Prateći gibanja u hrvatskome društvu i potaknuti raspravama u našoj javnosti o prijedlozima poboljšavanja sustava obrazovanja, o zakonskim odredbama koje se tiču obitelji, kao i o Konvenciji Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, kolektivno zvanom 'Istanbulska konvencija', mi, hrvatski biskupi, osjećamo potrebu svojim razmišljanjem i riječju pridonijeti zauzimanju ispravnoga stajališta i donošenju plodonosnih odluka o tim vrlo osjetljivim pitanjima koja dugoročno utječu na važna područja obiteljskoga, odgojnoga, obrazovnoga i općedruštvenoga života u Hrvatskoj. To su, naime, pitanja koja duboko zadiru ne samo u osobne stavove, nego i u svjetonazorske i vrijednosne postavke hrvatskoga društva u cjelini te kao vjernici i građani Republike Hrvatske, u posebnosti svoje službe i odgovornosti, prema njima nismo i ne smijemo biti ravnodušni. Zbog toga smatramo primjerenim uputiti na određena načela, polazišta i vrijednote koje pomažu u promicanju dobrobiti naše domovine, zaštiti dostojanstva ljudske osobe i poštivanju temeljnih prava čovjeka i obitelji.

1. Školsko obrazovanje

Koliko god se isticali pojedini naglasci u obrazovanju, u nastojanju poboljšavanja školskoga obrazovnog sustava ne smije se izostaviti odgajanje za vrijednote. Iskustvo nam, naime, potvrđuje da se niti jedan društveni sustav ne može plodonosno izgrađivati i razvijati ako ne postoji prepoznatljiva vrijednosna podloga. Ona pruža sigurnost u prosuđivanju događaja, novih okolnosti i izazova te jednako tako potiče na kritičko propitivanje raznih ideoloških ponuda kojima suvremenost obiluje, pritom naročito pazeći na ideologije oslonjene na materijalizam, individualizam i etički relativizam. U tome vidu naglašavamo kako su od iznimne važnosti polazišta koja omogućuju djeci i mladima da sazrijevaju na čvrstim temeljima. Svjesni da se u školi svi predmeti trebaju međusobno povezati i da se u svakome školskom predmetu odražava određeni sustav vrijednota, želimo na osobit način naglasiti da je od iznimne važnosti za hrvatsko školstvo, ali i za opće dobro društva, da školsko obrazovanje posveti osobitu pozornost predmetima iz društveno-humanističkoga područja, budući da oni na izravan način pružaju vrijednosni okvir za odgoj u poštivanju drugoga, nesebičnosti i u istinskoj čovječnosti, u onome što se s pravom može zvati 'solidarnim humanizmom.' S tih polazišta jaču snagu i smisao zadobivaju svi

ostali predmeti, kako pojedinačno, tako i u međusobnoj povezanosti.

Humanizirati odgoj znači staviti osobu u središte odgoja i obrazovanja potičući razvoj različitih odnosa koji su nužni za izgradnju pojedinca i žive zajednice, osobito u ostvarivanju općega dobra. Imajući u vidu spoznajne mogućnosti djece i učenika u određenoj dobi, te poštujući njihov emocionalni i voljni razvoj, reformiranje obrazovanja ne može se zaustaviti samo na poboljšanju usvajanja nastavnoga gradiva. Ona se mora usmjeriti prema plodovima koji se očituju u sposobnosti mladih ljudi da obliku svoje osobne, moralne i društvene stavove i vrijednosti te, uvažavajući njihove talente, usmjeravati ih prema izgradnji općega dobra. Ovime se nipošto ne podcjenjuje učenje i znanje prirodnih znanosti, kao i poznavanje suvremenih tehnologija. Želimo samo naglasiti da je za razvoj stvaralačkoga i kritičkoga razmišljanja od iznimne važnosti upoznati djecu i mlade s ostvarenjima ljudskoga uma i duha, osobito na području filozofije i umjetnosti. Smatramo, stoga, da prenaplašeno isticanje 'informatike i tehnologije kao jezgre kurikulumu' neće puno pomoći u razvoju komunikacijskih vještina, a niti u poticanju neovisnoga stvaralačkog razmišljanja. Dapače, pogodovat će većoj ovisnosti i podložnosti brojnim mogućim manipulacijama. Posljedice toga naročito su vidljive u zastupanju iskrivljene antropologije i pokušaju da ju se nametne pomoću sustava obrazovanja.

Pozivamo stoga sve koji nose odgovornost za hrvatski obrazovni sustav da dužnu pozornost posvete oblikovanju nastavnih uputnika (kurikula) za predmete u kojima je naj snažnije zastupljen identitetski značaj, misleći pritom osobito na hrvatski jezik i književnost, na povijest i zemljopis te vjeronauku, jer upravo ovi predmeti izgrađuju nacionalni, kulturalni i vjerski identitet mlade osobe. Nedvojbeno je da obrazovna reforma neće polučiti uspjeh, ako djecu ne upoznamo s bogatom hrvatskom kulturalnom baštinom, pazeći na to da brižnost o jeziku nadilazi spoznajnu, pedagošku i metodičku stranu učenja. Ni nastavni uputnik iz povijesti neće polučiti svoje ishode, ako djeci ne pružimo uvid u cjelovitu povijest hrvatskoga naroda, s ciljem ne samo očuvanja hrvatskoga povijesnog i kulturalnog identiteta, nego i čitanja povijesnih događaja kojim se otkriva istina sadašnjosti utirući put odgovornosti prema budućemu. Budući da je povijest svjedok vremena i „učiteljica života”, ona pomaže ljudima razumijevati povijesne događaje, otkrivati istinu i razvijati kritičko mišljenje.

Također je vrijedno naglasiti da su neka istraživanja i studijski članci od prije desetak godina analizirali odgojno-obrazovna polazišta i odrednice katoličkoga vjeronauka u sklopu Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda (HNOS) te pokazali da se vjeronauk u školskome sustavu usredotočuje na osobu u zajednici i njezin rast i dozrijevanje u humanosti, pa tako posebice pridonosi moralnomu i duhovnomu odgoju učenika. Konfesionalni vjeronauk, dakle, odgojnomu i obrazovnomu procesu također pruža značajan doprinos, budući da – ističući vlastitosti – razvija dijalog s pripadnicima drugih konfesija i vjerskih zajednica te odgaja za istinske moralne vrijednosti, osobito za duh služenja i življenja Kristove zapovijedi ljubavi, pridonoseći zajedničkomu životu, promicanju mira, društvene pravednosti i solidarnosti. U suodnosu s ostalim nastavnim predmetima potiče duh stvaralaštva i poduzetnosti u svijetu rada.

Svjesni da uspjeh svake obrazovne reforme ovisi o mnogim čimbenicima, želimo ipak istaknuti da ona, na osobit način, ovisi i o uključenosti samih roditelja u školski sustav, jer su upravo oni, prije svih ostalih, najodgovorniji za odgoj i obrazovanje svoje djece. To je, uostalom, u skladu s Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Konvencijom o pravima djeteta (usp. čl. 2.). Pozivamo stoga roditelje, prve i povlaštene odgojitelje svoje djece, da ostvare svoja prava sudjelovanjem u oblikovanju nastavnih sadržaja, osobito onih koji su povezani s njihovim vjerskim i svjetonazorskim uvjerenjima. Osim toga, svjesni važnosti koju pojedini međupredmetni sadržaji imaju u oblikovanju identiteta mlade osobe, smatramo da je od iznimne važnosti omogućiti provođenje vrijednosno različitih programa, osobito iz zdravstvenog i spolnog te građanskog odgoja. Tako se roditeljima daje mogućnost odabrati onaj program koji je u skladu s njihovim svjetonazorom ili, pak, odlučiti da njihova djeca ne slušaju određene teme ako prosude da ti sadržaji nisu primjereni dobi njihove djece. Osim toga, uspjeh obrazovne reforme ovisi i o izobrazbi samih nastavnika te smatramo da treba sve učiniti kako bi njihov poziv bio dostojno vrjednovan, a rad pravedno nagrađen.

2. Obitelj u zakonskim odredbama

Bračno zajedništvo muškarca i žene prirodno je okruženje za nastanak i rast ljudskoga života te je za svaku državu od iznimne važnosti donošenje zakonskih odredaba i drugih propisa kojima je svrha zaštititi i promicati tu temeljnu stanicu ljudskoga društva. Obitelj je područje primarne socijalizacije, jer je „prvo mjesto gdje se uči odnositi prema drugome, slušati i dijeliti, biti strpljiv i pokazati poštovanje, jedan drugomu pomagati i učiti se suživotu... U obitelji se uči blizini, brizi i poštivanju

drugih. Tu se razbija prvi krug pogubne zaokupljenosti samim sobom i spoznajemo da živimo s drugima, s drugima koji su vrijedni naše pažnje, naše ljubaznosti i naše ljubavi” (papa Franjo, *Amoris laetitia* /AL/, 276). Za nas vjernike obitelj, kao intimna zajednica bračnoga života i bračne ljubavi muža i žene, ujedno je slika saveza Boga i čovjeka i nadilazi svoje sociološke temelje i razloge. Obitelj je svetište života, ozračje u kojemu se život rađa, brižno čuva, njeguje i prati u razvoju. Stoga obitelj valja promatrati ponajprije u otajstvenome odnosu muža i žene, u kojemu Bog daruje dijete. Taj je temelj važno polazište za promišljanje o svakomu čovjeku i o odnosima prema roditeljima.

U tome smislu ne bi se smjelo dogoditi, da se pod krinkom zabrinutosti da nekomu ne bi bila nanesena nepravda, otvori prostor za promicanje ideologije koja ima nakanu promijeniti same antropološke temelje poimanja obitelji. Sasvim je jasno da se pravno uređenje učinaka drugih zajednica koje nisu obitelj uređuju i mogu urediti drugim posebnim propisima.

Jasno podupiremo one zakonske odredbe koje imaju za cilj zaštitu dobrobiti djece i njihova prava na oba roditelja. To je načelni stav koji za hrvatsko društvo dobiva dodatnu težinu u ozračju sadašnjih nepovoljnih demografskih kretanja i zabrinjavajućega pada nataliteta, kao i porasta broja razvoda i rastava. U tome duhu također podupiremo nastojanja da se osmisli i ostvari posredovanje u slučajevima u kojima prijeti opasnost razvoda; da se pruži stručna pomoć bračnim drugovima koji imaju zajedničku maloljetnu djecu, kako bi prevladali krizu i ozdravili svoje odnose. Naime, treba učiniti sve što je moguće da dođe do pomirenja i jačanja bračnoga zajedništva, jer se na taj način štiti institucija braka, a istodobno dodatno konkretizira ustavna obveza države da štiti obitelj. Podsjećamo stoga kako je obitelj „prva škola ljudskih vrijednota, gdje se učimo mudro koristiti slobodu” (AL 274). Suočeni i s onim mučnim slučajevima u kojima u braku treba zaustaviti nepravdu, nasilje i zlostavljanje; u kojima je „potrebno slabijega bračnog druga ili malu djecu sačuvati od težih rana, prouzročenih arogancijom i nasiljem, ponižavanjem i izrabljivanjem, zastranjivanjem i ravnodušnošću” (AL 241), ističemo da je potrebno na prvo mjesto staviti dobrobit djece, a ne ih držati kao taoce. Podupiremo stoga i nastojanja da se, kao opće pravilo, uvede zajedničko ostvarivanje roditeljske skrbi za roditelje koji ne žive zajedno, kako bi se ojačala naravna veza djeteta s oba roditelja.

3. ‘Istanbulska konvencija’

Bilo koji oblik nasilja nad ljudima, usmjeren protiv žena, djece ili muškaraca, kršćanima je neprihvatljiv i suprotan je Kristovu učenju i crkvenomu nauku. Osim toga,

obiteljsko nasilje nije samo privatna stvar, nego i veliki društveni problem, zlo o kojemu moramo javno govoriti i učiniti sve da bi ono bilo iskorijenjeno. Na osobit se način svi trebamo založiti za suzbijanje diskriminiranja žena, za uređivanje zakonskih propisa i za učinkovito djelovanje mjerodavnih tijela da nasilje bude spriječeno, a ako se ono dogodi, da se žrtvama osigura pomoć i zaštita. S toga stajališta treba pozdraviti namjere, prijedloge i dokumente koji očituju obvezu države da štiti od nasilja i da zaštititi žrtve.

U Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, nalaze se takvi i drugi naglasci koje treba promicati, uočavajući da se problemu obiteljskoga nasilja u tome dokumentu ne pristupa samo s gledišta kaznenoga prava i progona, nego i s gledišta preventivnoga postupanja. Vidljivo je da postoje i opravdane odredbe koje obvezuju države potpisnice da osiguraju uvjete i sredstva za edukaciju odgovarajućih služba te one koje nalažu osnivanje većega broja skloništa za žrtve, kao i pokretanje promidžbe protiv nasilja u obitelji.

Ipak, dužnost nam je upozoriti i na to da, zbog težine i višeslojnosti problema – jer su žrtve obiteljskoga nasilja najčešće žene i djeca – pitanje zaštite posebno ranjivih skupina ne smije biti podložno nikakvim ideologijama. U tome smislu, izražavamo zabrinutost što se u tako važnome međunarodnom dokumentu (u čl. 3.) pojavljuju neprihvatljive definicije, prema kojima bi trebalo poimati 'obitelj', 'rod' i 'rodno nasilje'. Očito je da u Konvenciji navedena definicija 'roda' odudara od uvriježenoga shvaćanja da je rod identičan spolu i može biti muški ili ženski. Biti žena ili biti muškarac način je postojanja, a ne tek puki "atribut" ljudskoga bića. U svojoj poruci Muško i žensko stvori ih! (2014.) jasno smo naglasili da kršćanska antropologija u muškarcu i ženi prepoznaje njihovu različitost, ali i međuupućenost, nadopunjavanje koje je neodvojivo od njihove naravi. Spol i rod usko su i neodvojivo povezani, iznutra međuovisni, moglo bi se reći – dva su lica jedne te iste "ljudske" stvarnosti. Muško i žensko, kako ih je Bog zamislio i stvorio, dva su jednakovrijedna spola, zbog toga i jednakopravna roda, a različitost muškarca i žene nije zaprjeka, već poseban put ostvarenja bračnoga i obiteljskoga zajedništva.

Nasuprot takvom, duboko utemeljenomu shvaćanju, u Konvenciji se ističe da rod „označava društveno oblikovane uloge, ponašanja, aktivnosti i osobine koje određeno društvo smatra prikladnima za žene i muškarce” (čl. 3 c). Tim određenjem roda Konvencija čini određeni odmak od tradicionalnoga poimanja rodni uloga koje se u određenoj kulturi oblikuju na temelju spola. To još više dolazi do izražaja, kada se naglašavaju mjere za zaštitu prava žrtava, „bez diskriminacije po bilo

kojoj osnovi kao što su: spol, rod, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, pripadnost nacionalnim manjinama, imovinsko stanje, rođenje, seksualna orijentacija, rodni identitet, dob, zdravstveno stanje, invaliditet, bračno stanje, migrantski, izbjeglički ili drugi status” (čl. 4. st. 3.). Očito je da se u Konvenciji, osobito navodeći pojam 'rodni identitet', razlikuje (i razdvaja) spol od roda te se 'rod' poima kao društveni konstrukt, vrlo promjenjiv i načelno neovisan od biološke stvarnosti spola. Osim toga, mišljenja smo da je potpuno pogrešno uzroke nasilja u nekome društvu svesti samo na tzv. rodnu uvjetovanost. To je vrlo pojednostavljeno gledanje koje zanemaruje niz drugih uzroka.

Naša zabrinutost tim je veća što Konvencija, nakon ratifikacije, postaje dijelom pravnoga poretka na području njezine primjene te ostaje nejasno koji bi bio doseg tih definicija. Osobito ostaje nejasno tko će tumačiti pojmove „rodni identitet”, i „nestereotipne rodne uloge”, kao i obvezu država potpisnica da, kada je to primjereno, poduzmu potrebne korake „kako bi nastavne materijale o pitanjima kao što su: ravnopravnost žena i muškaraca, nestereotipne rodne uloge, uzajamno poštovanje, nenasilno rješavanje sukoba u osobnim odnosima, rodno utemeljeno nasilje nad ženama i pravo na osobni integritet, prilagođeno razvojnim sposobnostima učenika, uključile u redovni nastavni plan i program i na svim razinama obrazovanja” (čl. 14.). Smatramo da se na taj način oduzima pravo roditeljima na odgoj djece u skladu s vlastitim kršćanskim uvjerenjima, a vjerskim zajednicama pravo da poučavaju u skladu sa svojim učenjem. Konvencija tako dovodi u pitanje pravo na vjersku slobodu, koja je jedno od temeljnih ljudskih prava u svakome demokratskom društvu.

Želimo istaknuti i vrlo problematičan tekst Konvencije koji predviđa da će države potpisnice „poduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da pravila povjerljivosti koja su unutarnjim pravom nametnuta određenim stručnim osobama ne predstavljaju prepreku za mogućnost prijavljivanja, pod odgovarajućim uvjetima, nadležnim organizacijama ili tijelima ako imaju opravdanoga razloga vjerovati da je počinjeno teško djelo nasilja obuhvaćeno područjem primjene ove Konvencije i da se mogu očekivati daljnja teška djela nasilja» (čl. 28.). Mišljenja smo da, unatoč svim poteškoćama, zaštita žrtve ne smije zahtijevati izravnu povrjedu profesionalne tajne, jer to otvara širok prostor nepovjerenju prema osobama koje rade sa žrtvama obiteljskoga nasilja, a osobito prema obiteljskim savjetnicima i terapeutima te vjerskim službenicima.

Za katoličke svećenike to je dodatno neprihvatljivo, jer Konvencija na taj način izravno zadire u područje

ispovjedne tajne i krši temeljna prava vjerske slobode, osobito zajamčena međunarodnim Ugovorom između Republike Hrvatske i Svete Stoline. Slobodni smo podsjetiti da odredbe Konvencije o profesionalnoj tajni, a time i ispovjednoj, ne mogu dovesti u pitanje odredbe međunarodnoga prava i drugih propisa kojima se jamči nepovrjedivost ispovjedne tajne, odnosno prema kojima su ispovjednici izuzeti od obveze da moraju prijaviti kaznena djela koja se progone po službenoj dužnosti, ako su za njih doznali tijekom obnašanja svoje službe. To, uostalom, priznaje i sama Konvencija, kada na drugome mjestu ističe da ona „ne utječe na obveze koje proizlaze iz drugih međunarodnih instrumenata” (čl. 71.) te tako protuslovi samoj sebi i dodatno otkriva svoju nedorečenost.

Ne možemo se stoga oteti dojmu da se potihlo, nedovoljno pojašnjenim pojmovima, na mala vrata uvodi rodna ideologija u naše društvo. Konvencija, naime, na prikriven način, uvodi novo poimanje ljudske spolnosti koje zadire u sam ustroj osobe. Prema onome što zastupa rodna ideologija, muški i ženski rod više nije utemeljen na biološkom spolu, nego se razvija unutar određenoga društvenog konteksta te kao takav podliježe različitim socijalnim i drugim utjecajima te dva roda, muški i ženski, nisu više čovjeku prirodno urođeni, već su mu na neki način nametnuti. U tom smislu, ne zaneamarujući činjenicu „da na oblikovanje našeg bića, bilo muškog bilo ženskog, nemaju utjecaj samo biološki ili genetski čimbenici, nego također mnogi elementi vezani uz temperament, obiteljsku povijest, kulturu, proživljena iskustva, stečeno obrazovanje” (AL 286) kao i druge okolnosti koje iziskuju napor prilagodbe, želimo još jedanput naglasiti „da ne možemo odvajati ono što je muško i ono što je žensko iz Božjeg djela stvaranja,

koje prethodi svim našim odlukama i iskustvima i gdje postoje biološki elementi koje je nemoguće ignorirati” (AL 286). S druge strane, svjesni smo i da se previše krut pristup zdravoj „razmjeni” poslova može pretvoriti u pretjerano naglašavanje muškosti i ženskosti koje one-mogućava ravnopravnost spolova, a djecu i mlade ne odgaja za istinsku uzajamnost koja je utkana u stvarne okolnosti bračnog života (usp. AL 286).

Pozivamo stoga da se o ratifikaciji te Konvencije otvori javna rasprava u hrvatskome društvu te da se u otvorenome razgovoru razmotre sve nedoumice koje ona ostavlja, kako bi se izbjegle dugoročne štetne posljedice, osobito u zakonodavnome i obrazovnome sustavu te time i posljedice za cjelokupno hrvatsko društvo. Uostalom, nositelji javnih vlasti, i bez ratifikacije Istanbulske konvencije u Hrvatskome saboru, pozvani su u nacionalno zakonodavstvo ugraditi najviše standarde zaštite od obiteljskoga nasilja i nasilja prema ženama i djeci te osigurati učinkovitu prevenciju promičući jednakost ljudskoga dostojanstva žena i muškaraca.

Nadamo se da će se ova naša razmišljanja primiti u duhu dobronamjernosti kojim su pisana te potaknuti sve ljude otvorene istini, kojima je stalo do naše domovine, na kritičko preispitivanje prijedloga o poboljšavanju sustava obrazovanja, o zakonskim odredbama koje se tiču obitelji kao i o Konvenciji Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Moleći snagu Duha Svetoga onima koji o tim važnim pitanjima odlučuju, na sve zazivamo Božji blagoslov.

U Zagrebu, 30. studenoga 2017.

na blagdan sv. Andrije, apostola

Hrvatski biskupi

NEKA ŽIVI DUH DJELOTVORNE LJUBAVI

Poruka uz Nedjelju Caritasa 17. prosinca 2017.

Draga braćo i sestre!

Treću nedjelju došašća slavimo već niz godina u našoj Crkvi u Hrvatskoj kao Nedjelju Caritasa. Na taj dan razmišljamo o djelotvornoj ljubavi prema bližnjemu, mislimo na one koji su sami ili usamljeni, bolesni, ostavljeni i zaboravljeni, zlostavljani, mučeni, progonjeni, na sve one čiji se glas ne čuje i čija lica nećemo vidjeti na naslovnica novina ili u vizualnim elektroničkim medijima, molimo za njih i prikupljamo dragovoljne priloge. Ovogodišnje Caritasove Nedjelje pripremamo se i za obilježavanje 25. obljetnice ustanovljenja našega

Hrvatskog Caritasa, krovnog tijela mreže Caritasa u Hrvatskoj, kojem je HBK potvrdila pravni status 1. siječnja 1993. godine. Kao njegov predsjednik, i u ime Vijeća HBK za Caritas, želim zahvaliti svim djelatnicima, suradnicima i volonterima, kao i našim partnerima i dobročiniteljima, na postojanom služenju djelotvorne ljubavi.

Danas stoga zajedno sa svima vama želim glasno razmišljati o važnosti organiziranog djelovanja Caritasa te uloji i zadaćama Caritasa u cjelovitu pastoralu župne zajednice i života Crkve.

Organizirano djelovanje Caritasa

Tijekom povijesti Crkve mijenjalo se razumijevanje o tome što znači brinuti se za potrebite. Svaka se mjesna crkva, saznajemo iz Djela apostolskih i Pavlovih poslanica, brinula za svoje potrebne, ali je, također, imućnija mjesna crkva odmah prijavljala pomaganju siromašnijih sestrinskih mjesnih crkava. Da bi se to moglo činiti, rad je potrebno na neki način organizirati. Zato je ta služba prvotno bila povjerena prvim đakonima. Crkva se od svojih početaka nije zatvarala u sebe. Kasnije se organizirano karitativno djelovanje Crkve s jedne strane shvaćalo kao milodar, a s druge kao angažman za cjelokupna čovjeka u potrebi. Kroz stoljeća nicali su unutar Crkve razne kongregacije s naglašenom dimenzijom apostolata usmjerena pomaganju ljudima u potrebama: ne samo hranjenju gladnih, nego i pomaganju da nepismeni nauče čitati i pisati, da nauče obavljati razne poslove kako bi se mogli što više osamostaliti itd. I tako sve do kraja XIX. stoljeća, kada je u Njemačkoj osnovana prva organizacija Caritasa, kao službena ustanova Katoličke Crkve koja želi pomagati svima.

Sve ovo o čemu smo do sada govorili – o nužnosti i temelju postojanja Caritasa iz biblijskih i pastoralnih razloga – dovodi nas do osobe iz naše narodne i Crkvene povijesti koja je još tridesetih godina prošlog stoljeća, možda zahvaljujući upravo studiju i životu u rimskom Papinskom zavodu Germanicum et Hungaricum, (koji su tada već tridesetak godina imali organiziran Caritas). Ta osoba koji nas i danas iznova nadahnjuje blaženi je kardinal Alojzije Stepinac. Niti danas, dvadeset i pet godina nakon što sve biskupije u Hrvatskoj imaju svoje biskupijske Caritase, koji su organizirani u jedan Hrvatski Caritas, još uvijek teško dostižemo duh i zauzetost mladog Alojzija Stepinca. Na Stepinčev poticaj izdana je 1933. godine okružnica o osnivanju karitativnih organizacija po svim župama kao i osnivanju Caritasa za cijelu Zagrebačku nadbiskupiju.

Danas kada u Hrvatskoj još uvijek nismo dokraja sigurni koja su sve područja djelovanja Caritasa, uzor možemo naći u kardinalu Stepincu, koji je od početka želio Caritas kao dobru organizaciju sa svrhom trajne i sustavne pomoći ljudima u raznim potrebama. Kao dobar organizator, osniva jaku tzv. „Središnjicu Caritasa“, iz koje će izlaziti obavijesti i u koju će se slati obavijesti. (To su danas biskupijski Caritasi, koji, Bogu hvala, postoje u svim našim biskupijama.) Time će svi znati da postoji centralno mjesto na kojem se spajaju oni koji nude pomoć i oni koji pomoć traže. Biskupijska središnjica ustvari služi svim župnim Caritasima jer im želi pomagati u njihovu osnivanju, radu, formaciji i edukaciji volontera.

Ti biskupijski Caritasi imaju svoju krovnu organizaciju – Hrvatski Caritas, kao službeno tijelo Hrvatske

biskupske konferencije za karitativno i humanitarno djelovanje. Preko nacionalnoga središnjeg ureda dio smo velike Caritasove obitelji, Caritasa Europa i Caritasa Internationalis te posebno Caritasa Svetog Oca – Cor unum. Njegova je uloga koordinirati projektima i programskim područjima od nacionalnog značenja, predstavljati Caritasovu mrežu u Hrvatskoj i svijetu, ostvarivati strateška partnerstva i zagovarati one koji nam nikada neće moći vratiti (usp. Papa Franjo). Zadaća mu je promicati pastoral cjelovita karitativnog djelovanja, svjedočenje konkretnih djela ljubavi koja svaka zajednica ostvaruje u okvirima sveobuhvatnog pastoralala. Svjedočanstvo djelotvorne ljubavi – istodobno uz katehezu i liturgiju – odgovorno živi cijela kršćanska zajednica ili je, u slučaju da ona izostane, okrnjena.

Uloga i zadaća Caritasa u cjelovitom pastoralu i životu Crkve

„Kršćanska vjera se izražava kroz tri stvari: riječi, srce i ruke“, propovijeda papa Franjo u Gidoniji, selu pored Rima, u siječnju ove godine te pojašnjava: „Ako kažem da sam katolik i idem na misu, ali ne razgovaram sa svojim roditeljima, ne pomažem baki i djedu ili siromašnima, ne pomažem bolesnima, onda samo dolazak na misu ne dokazuje da istinski vjerujem.“ Upravo ono po čemu su prepoznate prve Crkvene zajednice prije dvije tisuće godina i danas je u samim temeljima „programskog djelovanja“ Crkve – opredjeljenje za siromašne! U svojoj poruci naslovljenoj „Ljubimo, ali ne riječima, nego djelima“, povodom 1. svjetskog dana siromašnih, koji smo obilježili 19. studenog 2017. godine, nedjelju prije svetkovine Krista Kralja svega stvorenoga, Sveti Otac podsjeća na riječi „ljubljenog učenika“ Ivana, koji u svojoj poslanici piše: „Dječice, ne ljubimo riječju i jezikom, već djelom i istinom“ (1 Iv 3,18). Te riječi predstavljaju imperativ koji nijedan od nas koji se želimo zvati kršćanima ne smije zanemariti. Kršćane se mjeri konkretnim djelima, a ne ispraznim riječima koje često prelaze preko naših usana. Papa upozorava da siromašni nisu problem po sebi. Pasivnost i bezvoljnost, pred brojnim licima kojima nas izazivaju siromaštva našeg vremena - „lica obilježena trpljenjem, marginalizacijom, ugnjetavanjem, nasiljem, mučenjem i utamničenjem, ratom, oduzimanjem slobode i dostojanstva, neznanjem i nepismenošću, zdravstvenim hitnim slučajevima i nezaposlenošću, trgovinom ljudima i ropstvom, egzilom, krajnjom bijedom i prisilnom migracijom... siromaštvo koje ima lice žena, muškaraca i djece koje se izrabljuje te koje gazi izopačena logika moći i novca“ - nisu opcija za kršćanina, nego je na sve to potrebno odgovoriti novom vizijom života i društva, stoji u poruci.

Siromaštvo i siromasi nisu teret, nego bogatstvo bez kojega su uzaludni naši pokušaji da otkrijemo Gospodino lice. U tom smislu djelovanje Caritasa, od župnog preko biskupijskog do nacionalnog, doista je jedan od tri stupa cjelovita pastoralna župne zajednice koji želi prožeti sva naša misli i djela. Caritas usmjeren na prepoznavanje lica siromaštva, stvaranje kreativnih odgovora, usmjeren na uklanjanje uzroka siromaštva, napoticanje konkretnih djela ljubavi i pravde, na koordinaciju s drugim grupama i inicijativama koje postoje u župi, u biskupiji, u društvu, kako bi se s davanja materijalne pomoći prešlo na poklanjanje sebe, na susret osoba, kako bi se dogodio prelazak s pružanja pomoći na prihvaćanje i dijeljenje teškoća - ima svoju pedagošku, cjeloživotno odgojnu ulogu. „Crkva bez Caritasa ne postoji. Caritas je nježnost Majke Crkve prema svojim sinovima: nježnost, blizina ... duhovnost Caritasa je duhovnost nježnosti kakvu nalazimo samo u Crkvi... Crkve je temeljno majka”, govori Papa te traži upravo od Caritasa da joj pomogne „obnoviti se”. Time se nastavlja i misao pape u miru Benedikta XVI. iz enciklike „Caritas in veritate – Ljubav u istini”, upućene biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama, vjernicima laicima i svim ljudima dobre volje. On nam tumači da je ljubav načelo društvenih, ekonomskih i političkih odnosa te oživotvorenje osobnog odnosa s Bogom i bližnjim. Papa Franjo, koristeći prostor društvenih mreža (Twitter, 18. listopada 2014.) na svoj način kaže: „Da bismo promijenili svijet, mora-

mo biti dobri prema onima koji nam ne mogu uzvratiti.”

Karitativno djelovanje stoga ne smije ostati u anonimnosti, jer će se brzo ugasiti. Upravo su mediji oni biblijski „krovovi” s kojih treba vikati svijetu što Caritas radi kako bi se svatko osjećao potaknut izaći iz vlastitih zona ugođe i komfora kad čuje što i tko sve radi i za koga. Stoga u Crkvi i danas odzvanjaju riječi kardinala Stepinca, koji je u uvodniku časopisa „Karitas” na pitanje „Šta hoćemo?” odgovorio ovako: „Ništa nova! Hoćemo samo da pokažemo, da u Katoličkoj Crkvi još živi onaj duh, koji je božanski Spasitelj ulio u nju. Hoćemo da pokažemo da u katoličkoj crkvi još živi duh djelotvorne ljubavi. Hoćemo da ona lijepa svjetiljka, što ima da gori u srcu svakoga kršćanina - a to je djelotvorna ljubav - da ta svjetiljka i dalje sjaje pred licem Gospodnjim. Ako bi se pak gdje god počela gasiti, da joj nanovo prilijemo ulja. A ako bi se gdje god nesrećom sasvim ugasila, da ju nanovo zapalimo.”

Svjestan tegoba, ali i radosti i nada vremena u kojem živimo, zazivam na sve Božji blagoslov i mir u življenju Marijina poziva u ovome svijetu. Mir neka uđe u svako srce i svaki dom! Hrabro darujmo sebe jedni drugima jer to je jedini temelj napretka pojedinca, društva i Crkve. Budite blagoslovljeni!

+ Josip Mrzljak, varaždinski biskup,
predsjednik Hrvatskog Caritasa

PRIOPĆENJA

PRIOPĆENJE S 55. ZASJEDANJA SABORA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

Zagreb, 10. – 12. listopada 2017.

Plenarno zasjedanje Hrvatske biskupske konferencije, 55. po redu, održano je pod predsjedanjem predsjednika HBK zadarskog nadbiskupa mons. Želimira Puljića u Zagrebu od 10. do 12. listopada 2017. Na zasjedanju su uz članove HBK sudjelovali apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup Giuseppe Pinto, izaslanik Biskupske konferencija Bosne i Hercegovine vojni ordinarij Tomo Vukšić, subotički biskup Ivan Penzeš i srijemski biskup Đuro Gašparović.

U pozdravnom govoru na početku zasjedanja nadbiskup Puljić posebno je pozdravio i zaželio dobrodošlicu novom apostolskom nunciju u Republici Hrvatskoj nadbiskupu Giuseppeu Pintu koji je prvi puta sudjelovao na zasjedanju HBK otkako je preuzeo svoju službu. Predsjednik HBK podsjetio je na događaje od prošlog zasjedanja u travnju 2017., te prikazao glavne teme zasjedanja. Posebice je istaknuo kako se ove godine spominjemo 20. obljetnice od utemeljenja Požeške, Varaždinske i Vojne biskupije te je uz čestitke zaželio njihovim pastirima da budu zauzeti navjestitelji Božje Riječi i uspješni odgojitelji povjerenoga puka.

Potom su biskupi gosti iz drugih Biskupskih konferencija ukratko prikazali djelovanje i izazove s kojima se susreće Katolička Crkva u njihovim državama.

U radnom dijelu zasjedanja razmatrajući evangelizacijsko-katehetsko djelovanje Crkve, biskupi su osobito pozornost posvetili sljedećim temama: analizi pristiglih komentara na radni dokument *„Da vaša radost bude potpuna.”*, pastoralno-katehetskim kolokvijima za svećenike kao dijelu trajne svećeničke teološko-pastoralne izobrazbe, te katoličkom vjeronauku u osnovnim i srednjim školama, s ciljem sagledavanja izrade njegovog program u sklopu cjelovite kurikulne reforme.

Zahvalni svima koji su sudjelovali u sinodalnom savjetovanju oko radnoga dokumenta *„Da vaša radost*

bude potpuna“, biskupi su analizirali pristigle komentare u kojima se osjeća znak brige i želje da zajedno kao Crkva izgrađujemo novo lice naših župnih zajednica, koja bi imala biti istinska mjesta naviještanja Evanđelja i odgoja u vjeri. U vidu ugrađivanja pristiglih komentara u postojeću verziju radnoga dokumenta, od Vijeća za katehizaciju i novu evangelizaciju očekuju se daljnji rad na dokumentu u smislu prihvaćenog hodograma u cilju izrade završnoga teksta radnoga dokumenta Hrvatske biskupske konferencije.

Povodom predstojećeg sedmoga pastoralno-katehetskog kolokvija za svećenike koji će se održati 6. i 7. ožujka 2018. s temom *„Svećenik i nedjelja”*, biskupi su analizirali sadržajne naglaske i pastoralno-katehetske smjernice dosadašnjih kolokvija za svećenike. Ovaj projekt ide za tim da svećenicima ponudi određenu aktualnu crkveno-pastoralnu i katehetsku problematiku. Posebnost ovakvih susreta je u tomu što su pozvani predstavnici dekanata, koji bi prije samoga kolokvija trebali sa svećenicima iz njihovoga dekanata razgovarati o najavljenj temi. A onda s pitanjima s terena sudjelovati na kolokviju o kojem će po povratku u svoju sredinu iznijeti razmišljanja, smjernice i rezultate kolokvija. Biskupi žele neka se i po ovakvom načinu okupljanja i rada svećenika, očituje jedinstvena briga za kvalitetnije pastoralno-katehetsko djelovanje naše Crkve.

Biskupi su upoznati s rezultatima završene javne rasprave o Istanbulskoj konvenciji i podržavaju zakone koji štite žene i obitelji od nasilja kojega, nažalost, kod nas ima sve više. No, biskupi ne podržavaju konvenciju koja uz plemenite nakane obrane od nasilja „implementira“ u sadržaj zakonskoga akta terminologiju „rodne ideologije“, za koju je papa Bendikt XVI. svojevremeno govorio da „vrši atentat na oblike obitelji koju čine otac, majka i djeca“. A papa Franjo je na susretu mladih u

Poljskoj (12. kolovoza 2016.) rekao kako se radi o „ideološkoj kolonizaciji“. Crkva se zauzima za slobodu pojedinaca i naroda i ne prihvaća nikakvu kolonizaciju koja bi zadirala u antropologiju na kojoj stvaramo i izgrađujemo svoj identitet. Biskupi pozivaju sve odgovorne i javne djelatnike u društvu da ne podlegnu zavodljivim, nejasnim i upitnim ponudama po kojima se ponekad izglasavaju zakoni. Europa, kao i Hrvatska, stoljećima je imala svoju filozofiju, antropologiju i etiku na koju se oslanjala politika i društveno djelovanje.

Sukladno uputama i smjernicama Ministarstva znanosti i obrazovanja, vezanim uz provedbu cjelovite kurikulumne reforme, o čemu je bilo govora na sjednici s voditeljima i predstavnicima predmetnih stručnih radnih skupina, 29. rujna 2017., biskupi su upoznati s procesom i tijekom rada. Osobiti interes biskupa vezan je uz katolički vjeronauk u osnovnim i srednjim školama. U tom vidu očekuje se od stručne radne skupine za katolički vjeronauk da u zadanim rokovima, nakon što odgovore na pristigla mišljenja i komentare, dovrše rad na planu i programu katoličkoga vjeronauka kako bi se, zajedno s drugim predmetima, prema uputama Ministarstva, moglo pristupiti recenziji učinjenoga. Budući da je odgoj i obrazovanje projekt koji bi trebao biti ugrađivan u temelje novoga društva i njegove budućnosti, biskupi očekuju transparentan izbor stručnih i znanstvenih radnika na različitim područjima, posebice kad je riječ o predmetima unutar sustava odgoja i obrazovanja koji sustav čine hrvatskim, odnosno daju mu njegovu vlastitost. Naravno, riječ je najprije o hrvatskom jeziku, povijesti te onim predmetima koji na bilo koji način štite i razvijaju sve ono dobro postignuto u davnoj i novijoj povijesti našega naroda i domovine. Očekuje se da će Ministarstvo znanosti i obrazovanja u tome imati podršku onih znanstvenih institucija koje se smatra stupovima hrvatskoga društva kao što su Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, te druge relevantne institucije kojima je na srcu naš jezik, povijest i vlastiti identitet.

Biskupi su upoznati i s tijekom završnih priprema za pokretanje Hrvatske katoličke mreže (HKM) koja će objединiti sve postojeće medijske ustanove HBK, Hrvatski katolički radio i Informativnu katoličku agenciju te ujedno proširiti svoje djelovanje na područje novih digitalnih medija. HKM mora imati viziju i misiju promišljanja komunikacije kako bi doprinijela poboljšanju crkvene komunikacije kako unutar nje same tako i prema vani, pa tako na novi način osnažiti prisutnost Crkve u društvu.

Na zasjedanju je bilo govora i o prisutnosti Crkve u odgojno obrazovnom sustavu preko katoličkih osnovnih i srednjih škola, te visokoškolskih ustanova po kojima ona želi dati svoj obol općem dobru čovjeka, naroda

i društva u cjelini. Biskupi su poduprli nastojanja za dobro odgojno obrazovno funkcioniranje, kao i detaljnije definiranje statusa katoličkih škola. Odlučeno je da se temeljnom dokumentu „Odredbe HBK o katoličkim osnovnim i srednjim školama“, koji je donešen 2013. godine „ad experimentum“, a regulira ovo područje, produlji valjanost. Trenutno u Republici Hrvatskoj djeluje 10 osnovnih i 12 srednjih škola.

Na kraju drugoga dana zasjedanja, na spomendan svetoga pape Ivana XXIII., 11. listopada, biskupi su slavili svečanu euharistiju u zagrebačkoj prvostolnici u zajedništvu s novim apostolskim nuncijem u Republici Hrvatskoj, nadbiskupom Giuseppeom Pintom. Slavlje je predvodio nuncij Pinto, te se tom prigodom predstavio hrvatskoj vjerničkoj javnosti. Uvodeći u slavlje zagrebački nadbiskup kardinal Bozanić podsjetio je kako je prije 55 godina, upravo 11. listopada 1962., započelo zasjedanje Drugoga vatikanskog ekumenskog sabora, a sazvao ga je upravo sveti Ivan Dobri. A „Sabor je bio velika milost koju je Crkva dobila u 20. stoljeću“ (sv. Ivan Pavao II.). Kardinal je podsjetio i na sramotnu presudu kardinalu Alojziju Stepincu, koju je na taj dan, 11. listopada 1946., izrekao komunistički sud na montiranom procesu, čime je započeo blaženikov mučenički križni put. Pozdravljajući nuncija kardinal je zaželio neka ga „u novoj službi u Hrvatskoj prati nebeska pomoć Presvete Bogorodice Marije, Majke Crkve, svetog Josipa, zaštitnika Hrvatske i blaženog Alojzija Stepinca, svjedoka čiste savjesti“. U svojoj homiliji mons. Pinto je prenio pozdrave pape Franje istaknuvši kako nas se spominje u svojim molitvama i sudjeluje u našim radostima i poteškoćama, te nam srdačno podjeljuje svoj apostolski blagoslov, koji proširuje na naše obitelji, starce i bolesne, zazivajući majčinsku zaštitu Majke Božje Bistričke, „Odvjetnice Hrvatske“, svetoga Ivana XXIII., Ivana Pavla II. i blaženoga kardinala Alojzija Stepinca.

Nakon popričesne molitve, prvi tajnik Apostolske nuncijature mons. Janusz Stanislaw Blachowiak pročitao je pismo preporuke Papina državnoga tajnika kardinala Pietra Parolina upućenog predsjedniku HBK, nadbiskupu Želimiru Puljiću, koje mu je potom osobno predao nuncij mons. Giuseppe Pinto. Nakon toga riječi pozdrava i dobrodošlice novome nunciju uputio je predsjednik HBK mons. Želimir Puljić. On je podsjetio kako crkveni Zakonik promatra nuncijevu službu na tri razine: na diplomatskoj s državom ili organizacijama gdje predstavlja Svetu Stolicu, na crkvenoj u vidu koordinacije i povezivanja partikularnih crkava sa Svetim Ocem i središnjim ustanovama Svete Stolice, te na ekumenskoj i međureligijskoj razini. Ovim euharistijskim slavljem i večerašnjim nastupom Apostolski Nuncij, preuzvišeni gospodin Giuseppe Pinto, predstavio se Katoličkoj Crkvi u Hrvatskoj

i započeo u ime Božje svoje poslanje kao predstavnik Svetoga Oca Pape Franje i Svete Stolice. Podsjetio je, nadalje, na stoljetnu povezanost rimskih papa s Crkvom u Hrvata i hrvatskim vladarima sve od vremena njihova dolaska u ove krajeve. Nadbiskup Puljić je posebice istaknuo kako smo osobitu blizinu, razumijevanje i zaštitu Svete Stolice osjetili tijekom Domovinskoga rata kad je na Petrovoj stolici bio sveti Ivan Pavao II. Sa zahvalnošću je podsjetio na misu u bazilici sv. Petra u Rimu, 30. travnja 1979., koju je sveti Ivan Pavao II., kao prvi papa Slaven predvodio na hrvatskome jeziku, te tom prigodom izrekao riječi koje i danas odjekuju "Kao nekoć papa Ivan VIII. tako se i ja danas radujem vašoj vjeri i ljubavi, vašoj vjernosti Isusu Kristu i njegovoj Crkvi. Papa vas voli, grli i prima. Papa vas blagoslivlja!" Na kraju je predsjednik HBK još jednom novome nunciju izrazio "srdačnu dobrodošlicu u ime biskupa i vjernoga puka koji im je povjeren, te poželio neka njegovo djelovanje u ime pape Franje i Svete Stolice bude uspješno na sve tri spomenute razine djelovanja i popraćeno našim molitvama i obilnim nebeskim zagovorom".

Na zasjedanju su predsjednici pojedinih Komisija, Vijeća i Odbora HBK podnijeli izvješća o njihovom radu.

Biskupi su obaviješteni o hijerotoniji novoga dalmatinskoga episkopa, preosvećenoga gospodina Nikodima Kosovića, na kojoj su bili nazočni i dvojica članova HBK: splitsko-makarski nadbiskup i metropolit mons. Marin Barišić i šibenski biskup mons. Tomislav Rogić. Imajući u vidu sve što su hrvatski biskupi činili i govorili tijekom Domovinskoga rata u evanđeoskom i ekumenskom duhu, biskupi smatraju neprimjerenim i neutemeljenim prozivanje katoličkih biskupa i vjernika od strane srpskoga Patrijarha Irineja i ne prepoznaju se u tim Patrijarhovim riječima. Biskupi će i nadalje, u duhu smjernica Drugoga Vatikanskoga sabora, nastaviti njegovati dobre odnose s pripadnicima svih religija, a posebice s onima koji ispovijedaju ime Isusovo, te bez prestanka

moliti na nakanu koju je Krist izgovorio na Posljednjoj večeri i ostavio kao novu zapovijed da "ljubimo jedni druge kao što je on nas ljubio" (Iv 13, 34) i truditi se "da svi budu jedno" (Iv 17,21).

Biskupi su prvoga dana zasjedanja, 10. listopada 2017., za predsjednika Hrvatske biskupske konferencije ponovno izabrali mons. Želimira Puljića, zadarskoga nadbiskupa, te na zasjedanju raspravljali i o mandatima u pojedinim tijelima HBK-a.

Nadbiskup đakovačko-osječki i metropolit i član Stalnoga vijeća HBK mons. Đuro Hranić izabran je za predsjednika Komisije „Iustitia et pax“. Požeški biskup Antun Škvorčević izabran je za predsjednika Vijeća HBK za ekumenizam i dijalog, a dosadašnji predsjednik toga Vijeća sisački biskup Vlado Košić izabran je za predsjednika Vijeća HBK za nauk vjere, nakon umirovljenja pomoćnog zagrebačkog biskupa Valentina Pozaića koji je do sada obnašao tu službu. Mons. Dražen Kutleša, biskup porečki i pulski i član Stalnoga vijeća HBK, ostaje predsjednikom Pravne komisije HBK i u sljedećem mandatu. Mons. dr. Ivica Pažin ponovno je izabran za predstojnika Nacionalnog katehetskog ureda HBK.

Nakon što su podnesena izvješća o radu pojedinih tijela HBK-a, biskupi su dogovorili kalendar zasjedanja za iduću godinu. Izvanredno zasjedanje Sabora HBK bit će 22. siječnja 2018. Pastoralno katehetski kolokvij za svećenike održat će se 6. i 7. ožujka 2018. Proljetno, 56. zasjedanje Sabora HBK, bit će od 10. do 12. travnja 2018. Susret članova HBK s redovničkim provincijalima bit će upriličen 18. lipnja 2018. Treći Nacionalni susret hrvatskih katoličkih obitelji održat će se u Solinu 15. i 16. rujna 2018. Jesensko, 57. zasjedanje Sabora HBK, održat će se od 9. do 11. listopada 2018. u Zagrebu. Od 12. do 17. studenog 2018. hrvatski biskupi će sudjelovati na pohodu „Ad limina Apostolorum“ u Rimu.

Tajništvo HBK

PRIOPĆENJE SA ŠESTE SJEDNICE MJEŠOVITE KOMISIJE HBK I SPC ODRŽANE 12. I 13. SRPNJA 2017. U VATIKANU

Dana 12. i 13. srpnja 2017. okupili su se u Domu Svete Marte (*Domus Sanctae Marthae*) u Vatikanu, na svomu šestom i posljednjem sastanku i pod predsjedanjem Oca Bernarda Ardure, predsjednika Papinskoga vijeća za povijesne znanosti, članovi Mješovite komisije hrvatskih katoličkih i srpskih pravoslavnih stručnjaka na zajednič-

ko razmatranje lika kardinala Alojzija Stepinca, nadbiskupa zagrebačkog.

U ime Hrvatske biskupske konferencije bili su prisutni: kardinal Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački; Mons. Antun Škvorčević, biskup požeški; Mons. Ratko Perić, biskup mostarsko-duvanjski; dr. Jure Krišto i dr.

Mario Jareb iz Hrvatskoga instituta za povijest.

U ime Srpske Pravoslavne Crkve bili su prisutni: g. Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski; g. Porfirije, mitropolit zagrebačko-ljubljanski; g. Irinej, episkop novosadski i bački; g. Jovan, episkop pakračko-slavonski; i prof. dr. Darko Tanasković, stalni predstavnik Republike Srbije pri UNESCO-u.

Nazočni su prepoznali velikodušnost pape Franje koji je dobrohotno prihvatio molbu patrijarha Srpske Pravoslavne Crkve Irineja, i odlučio je ustanoviti Komisiju.

Svi su članovi zahvalni na srdačnom ozračju, u kojem su, s punom slobodom izražavanja, mogli ispuniti zadaću povjerenu Komisiji, to jest pristupiti zajedničkom razmatranju života kardinala Stepinca.

Od početka rada Komisije članovi su bili svjesni da je postupak kanonizacije kardinala Stepinca u isključivoj mjerodavnosti Pape. Priznaju također da svaka Crkva ima vlastite kriterije za postupak kanonizacije.

Članovi Komisije složili su se također da je njihov

rad omogućio bolje razumijevanje povijesti u godinama između Prvoga svjetskog rata i 1960., godine smrti kardinala Stepinca. Moglo se također osvijetliti život i službu jednog uglednoga katoličkog Pastira u osobito teškom povijesnom razdoblju.

Došlo se do zaključka da su različiti događaji, nastupi, spisi, šutnja i stajališta još uvijek predmet različitih tumačenja. U slučaju kardinala Stepinca tumačenja koja su pretežito davali katolički Hrvati i pravoslavni Srbi ostaju i dalje različita.

Proučavanje života kardinala Stepinca pokazalo je kako su sve Crkve bile izložene različitim okrutnim progonima i imale su svoje mučenike i ispovjedaoce vjere. U tom smislu članovi Komisije složili su se oko mogućnosti buduće suradnje, u pogledu zajedničkoga rada, kako bi podijelili sjećanje na mučenike i ispovjedaoce vjere dviju Crkava.

Tiskovni ured HBK

ZAJEDNIČKA SJEDNICA VIJEĆA HBK ZA ŽIVOT I OBITELJ S POVJERENICIMA

U utorak 12. rujna 2017. godine u zgradi Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu u popodnevnim satima održana je zajednička sjednica članova Vijeća HBK za život i obitelj s nad/biskupijskim povjerenicima za pastoral braka i obitelji. Sjednici je predsjedao dubrovački biskup mons. Mate Uzinić, predsjednik toga Vijeća.

Nazočni su upoznati s izvršenjem zaključaka prethodne sjednice, s nekim aktualnostima kao i s najavama budućih događanja. Između ostalog, bilo je govora o organizaciji odlaska na Svjetski susret obitelji koji će se od 21. – 26. kolovoza 2018. godine održati u Dublinu, Irska.

Povjerenik Splitsko-makarske nadbiskupije, izvjestio je o tijeku priprema za Treći nacionalni susret hrvatskih katoličkih obitelji koji će se održati u Solinu 15. i 16. rujna 2018. godine. Na tome tragu, sudionicima je predstavljen i podijeljen katehetski materijal *Izazov majčinstva* koji je za pastoralnu godinu 2017./2018. priredila radna skupina Vijeća.

Nadalje, sudionici sjednice su upoznati s odvijanjem *Projekta unapređenja priprave za brak* budući da je u jutarnjim satima održan i prvi sastanak radne skupine u širem sastavu. On je, osim za izmjenu mišljenja članova i članica radne skupine, poslužio za preciziranje ciljeva i polazišta te utvrđivanje načina i dinamike rada.

Središnji dio sjednice bio je posvećen promišljanju o ulozi i mogućnostima Crkve, a ponajprije djelatnika u pastoralu braka i obitelji, u prevenciji nasilja u obiteljima. Predstavnici crkvenih bračnih i obiteljskih savjetova iznijeli su neke konkretne podatke i pokazatelje, kao i iskustva rada i primjere dobre prakse. Slijedom toga raspravljalo se o tome kako bi se preventivnim djelovanjem obitelji mogle osnaživati, izgrađivati i učvršćivati, umjesto da se nasilje u obitelji uzima kao poluga za razaranje obitelji. Primijećeno je da Crkva u srži svoga učenja sadrži poruku nenasilja. Tu poruku valja još intenzivnije priopćivati i buditi svijest o njoj među vjernicima i među svim ljudima dobre volje. Zaključeno je da je problem nasilja općenito, uključujući ono u obitelji, nešto oko čega se trebaju angažirati svi društveni čimbenici, pa tako i Crkva. Pri tome, valja biti osobito pozoran da se uz opravdana nastojanja u pronalaženju najboljih rješenja za tu društvenu problematiku, ona ne iskoristi za neke druge ciljeve poput implementacije rodne ideologije u zakonodavne sustave, o čemu su hrvatski biskupi već progovorili u svojoj poruci »Muško i žensko stvori ih!« iz 2014. godine.

U tome kontekstu dotaknuto je i pitanje ratifikacije *Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* (Istanbulska kon-

vencija) u Hrvatskome saboru. Članovi Vijeća i povjerenici upoznati su s činjenicom da se od 370 prispjelih komentara sudionika javne rasprave o Zakonu o ratifikaciji Istanbulske konvencije, provedenoj od 3. srpnja do 3. kolovoza ove godine, njih čak 4/5 izjasnilo protiv ratifikacije te Konvencije. Iz prispjelih komentara razvidno je da postoji opravdana opasnost zlouporabe pojedinih odredbi Konvencije i s time povezanih štetnih posljedice koje bi trebalo prevenirati, obzirom da se one tiču izravno ljudskog dostojanstva i pitanja čovjekova antropološkoga identiteta. Naime, Istanbulska konvencija sadrži odredbu (čl. 3. c.) kojom se definira pojam rod kao »društveno oblikovane uloge, ponašanja, aktivnosti i osobine koje određeno društvo smatra prikladnima za žene i muškarce«. Pukim svodenjem na društveni konstrukt stvara se opasnost da se pojmovi »rod«, ali i »spol« odmaknu od ontološke datosti i prepuste interpretativnom relativizmu i diskreciji. Potrebno je spriječiti svaki oblik ideološkog ili arbitrarnog

zadiranja u pravni poredak, a posebice onaj koji se tiče samog ljudskog identiteta iz kojega i proizlaze sva ostala ljudska prava.

Vijeće podsjeća da Crkva ne može ostati po strani kada je riječ o zaštiti temeljnih vrednota kojima se štiti dostojanstvo ljudskog bića, jer se radi »o važnom pitanju za osobni život kršćana i društveni život našega vremena« (*Persona humana*, 2). Stoga, smo svi pozvani poštivati načelo prema kojemu nema istinskog promicanja ljudskog dostojanstva, ako se ne poštuju temeljne zakonitosti čovjekove prirode (*Persona humana*, 3). Te zakonitosti ne smiju se narušiti arbitrarnim pojmovima i sličnim zadiranjima u pravni poredak koja imaju izravan učinak na pitanja ljudskog identiteta. U tome smislu Vijeće poziva Hrvatski sabor, a osobito zastupnike koji dijele katolički svjetonazor, da ne ratificira gore spomenutu Konvenciju.

Tiskovni ured HBK

VIJESTI

NADBISKUP GIUSEPPE PINTO IMENOVAN NOVIM APOSTOLSKIM NUNCIJEM U REPUBLICI HRVATSKOJ

Papa Franjo imenovao je za apostolskog nuncija u Republici Hrvatskoj nadbiskupa Giuseppea Pinta, dosadašnjega apostolskog nuncija na Filipinima. Vijest o imenovanju objavljena je u subotu 1. srpnja u Vatikanu i Hrvatskoj, priopćila je Apostolska nuncijatura u Hrvatskoj. Mons. Giuseppe Pinto rođen je 26. svibnja 1952. u Noci (Bari). Za svećenika je zaređen 1. travnja 1978. Inkardiniran je u biskupiju Conversano. Postigao je doktorat iz kanonskog prava. U diplomatsku službu Svete Stolicе ušao je 1. svibnja 1984., a diplomatsku službu je obavljao u sljedećim Apostolskim nuncijatu-

rama: Papua Nova Gvineja, Argentina i u Državnom tajništvu Svete Stolicе - u Odjelu za odnose s državama. Apostolskim nuncijem u Senegal, Maliju, Gvineji Bisau i u Capo Verde te apostolskim delegatom u Mauritaniji imenovan je 4. prosinca 2001. godine. Apostolskim nuncijem u Čileu imenovan je 6. prosinca 2007. godine. Za apostolskog nuncija na Filipinima imenovan je 10. svibnja 2011. godine. Osim materinskog talijanskog jezika govori francuski, engleski i španjolski jezik.

IKA

NA VAMA JE DA ČUVATE I JOŠ VIŠE JAČATE BOGATU KRŠĆANSKU BAŠTINU

Papin državni tajnik kardinal Pietro Parolin susreo se u ponedjeljak, 30. listopada, u sjedištu Hrvatske biskupske konferencije s hrvatskim episkopatom predvođenim zagrebačkim nadbiskupom kardinalom Josipom Bozanićem i predsjednikom HBK zadarskim nadbiskupom Želimirom Puljićem. Susretu su nazočili i apostolski nuncij u RH Giuseppe Pinto, tajnik nuncijature mons. Janusz Stanislaw Blachowiak, te generalni tajnik HBK dr. Petar Palić. Pri ulasku u sjedište HBK, kardinal Parolin rukovao se ponaosob sa svim biskupima, a potom prije ulaska u plenarnu dvoranu sa zanimanjem zastao pred pločom koja je podignuta u spomen na pohod pape Benedikta XVI Hrvatskoj 2011. Uz riječi srdačne dobrodošlice uime braće biskupa, nadbiskup Puljić u pozdravu je zahvalio i za dar novoga apostolskoga nuncija Pinta. „On Vas je udomio u zgradi nuncijature, koja je otvorena prije 22 godine, i od tada nas čvrsto povezuje s ‘Vječnim gradom’”. Napomenuo je i kako je ta dvorana mjesto zajedničkih zasjedanja hrvatskih biskupa, te naglasio: „Svjesni odgovornosti koju nam je Providnost

udijelila mi kao pastiri trudimo se redovito okupljati kako bismo razgovarali i dogovarali naše pastoralne planove. Trudimo se da naša Crkva bude „kuća i škola zajedništva” kako je predlagao sveti Ivan Pavao II. To zahtijeva rad koji pokušavamo ostvarivati na tri razine: na razini naših partikularnih Crkava koje su umrežene institucijom konferencije; na razini naroda kojemu služimo kako u domovini, tako i u inozemstvu; i konačno na razini naše povezanosti s institucijama Svete Stolicе”. Uime biskupa poželio je kardinalu Parolinu da njegov boravak „u našem glavnom gradu donese obilan rod i bude vidljivi znak uzajamnoga poštovanja, s plodnim razgovorom na korist mjesnih Crkava, stanovnika Hrvatske i svake pojedine osobe”.

Zahvaljujući na dobrodošlici, kardinal Parolin rekao je: „Prava mi je radost sudjelovati na ovom susretu i prigodi bratskog zajedništva. Od sveg srca vas pozdravljam i zahvaljujem kardinalu Bozaniću što me pozvao u Zagreb i svima vama što ste mi pružili priliku susresti se s vama u ovom lijepom sjedištu Hrvatske biskupske

konferencije. Sveti Otac me zamolio da vam prenesem njegove pozdrave i potaknuo me da zajamčim njegovu blizinu Crkvi u Hrvatskoj, koju iščekuje pozdraviti u Rimu, zajedno s njezinim pastirima, u prigodi posjeta ad limina Apostolorum". Ukazujući na redak iz Psalma 133 „Gle, kako je dobro i kako je milo kao braća zajedno živjeti" upitao je „nije li možda bratsko zajedništvo jedan od najljepših, najvrsnijih i najutješnijih darova koje nam je Bog dao?" Istaknuo je vrlo bliske odnose Crkve u Hrvatskoj s Papom i Svetom Stolicom, pri čemu je posebno naglasio suradnju s papinskim predstavnikom, te izrazio nadu, da će i nadalje „preko službe koju obavlja nuncijatura i čestih i srdačnih kontakata pojedinih biskupa i biskupske konferencije s Papinim predstavnikom, Crkva u Hrvatskoj sve više rasti i učvršćivati ono zajedništvo s Rimskim Prvosvećenikom, koje je bilo njezin prepoznatljivi znak kroz povijest i koje je, kao što znamo, jamstvo slobode pred svakom zemaljskom vlašću i svakim partikularnim interesom kao i otvorenosti sveopćoj Crkvi i njezinoj katoličkoj dimenziji, nasuprot svakoj opasnosti da budemo prignuti nad samima sobom".

Kardinal Parolin ukazao je i na činjenicu, da Hrvatska ima kršćanski identitet čiji korijeni sežu duboko u prošlost. „Kršćanstvo je strukturni element hrvatskog društva u njegovoj ne samo vjerskoj, već i odgojnoj i kulturnoj dimenziji, gdje je Crkva pronašla značajno područje evangelizacije". Kratko se osvrnuo na veze Hrvata i Svete Stolice od 641. godine, te podsjetio kako su Petrovi nasljednici bili velika potpora Hrvatima, te dodao: „Kako se ne sjetiti - zahvalna srca i s neizbrisivim sjećanjem – posebne blizine svetog pape Ivana Pavla II." Naglasio je, kako stoga nije slučajno da je „komunistička diktatura, od 1945. do 1990. godine, činila sve ne bi li raskinula vezu između hrvatskog naroda i Svete Stolice, izloživši Crkvu u Hrvatskoj sustavnom progonu kojemu je cilj bio njezino zatiranje. U tim teškim vremenima Crkva u Hrvatskoj imala je pred sobom herojsko svjedočanstvo koje je pružio zagrebački nadbiskup, blaženi kardinal Alojzije Stepinac. Protiv njega je komunistički režim pokrenuo sudski proces, koji je zapravo bio obična farsa, s namjerom da procesuirati čitavu Crkvu u Hrvatskoj, klerike i vjernike. Nije slučajno što je papa Pio XII. to nazvao 'prežalosnim procesom'. Podsjetio je kako je „velika vjera u Božju Providnost, praćena ljubavlju prema svima, pa i prema neprijateljima, dala blaženom Stepincu snagu da se herojskim duhom suoči s teškom kaznom koja mu je dosuđena. Tu istu snagu koja

dolazi odozgor crpili su blistavi primjeri svetosti u Crkvi u Hrvatskoj, kao i mučenici svakog vremena i mjesta".

Ohrabrujući hrvatske biskupe u njihovu poslanju, kardinal Parolin rekao je: „Draga braćo, sada je na vama da čuvate i još više jačate ovu bogatu baštinu. Nezaobilazna je to zadaća jer kršćanski identitet Hrvatske ima ne samo prošlost i sadašnjost, već i budućnost". Podsjetio je na riječi pape Ivana Pavla II. pri prvom pohodu 1994., kada je usporedio vjeru naroda s rijekama Savom i Dunavom koje teku jedna blizu druge i na kraju se susreću, te tom simboličnom slikom evocirao dvije tradicije, katoličku i pravoslavnu, koje su pozvane provesti ekumenski poduhvat približavanja i združivanja. Kardinal Parolin u vezi s tim naglasio je „da vjera i život ne bi išli jedno pored drugog i uvijek bili odvojeni, potrebno je vjernike motivirati i potaknuti da ostanu dosljedni vjeri koju ispovijedaju, u svim osobnim situacijama i konkretnim okolnostima današnjeg vremena, u kojem se javljaju novi izazovi na najrazličitijim poljima. Svi shvaćamo njihovu živu složenost, napose izazova sekularizacije i ravnodušnosti". Također je naglasio važnost evangelizacije koja učinkovito ulazi u dušu ljudi, što je važno posebice u današnjem užurbanom vremenu.

Citirajući papu Franju koji poziva na „kulturu susreta", podsjetio je, kako nas „Sveti Otac ne prestaje poticati da napustimo proračunata posredništva i oprezne ravnoteže, te da umjesto toga odaberemo dalekovidne poglede i otvaranja, počevši 'odozdo', od 'periferija', te tako izađu na vidjela čvorišta i problemi koji su od vitalne važnosti za našu budućnost, ali s kojima često nemamo hrabrosti uhvatiti se u koštac. To je izazov koji se tiče čitave Crkve". Na kraju je kardinal Parolin zahvalio kardinalu Bozaniću i požeškom biskupu Antunu Škvorčeviću za strpljivi rad koji su obavili kao stalni članovi Mješovite komisije hrvatskih i srpskih stručnjaka za ponovno razmatranje lika blaženog kardinala Alojzija Stepinca. „To je bila gesta od velike ekumenske vrijednosti prema našoj pravoslavnoj braći. Drago mi je što ste priveli taj posao kraju s radošću i nadom u dublju slogu, u zajedničkoj predanosti svjedočenju vjere u Krista Gospodina i zajedničkom htijenju da kroćite zajedno prema željenom jedinstvu. Ne dopustimo da bude uzaludna ponuda pomirenja koju ono nosi sa sobom, svjesni da je upravo ovo temelj na kojem treba graditi jedinstvo: oprostjenje i pomirenje", rekao je kardinal Parolin.

Tajništvo HBK

IN MEMORIAM

PREMINUO MONS. MARIO ROBERTO CASSARI, APOSTOLSKI NUNCIJ U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 2008. DO 2012. GODINE

Apostolska nuncijatura u Republici Hrvatskoj priopćila je da je 19. kolovoza preminuo mons. Mario Roberto Cassari (74), apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2012. godine. Mons. Cassari rođen je 1943. u Ghilarziji u Italiji, a za svećenika je zaređen 1969. Postigao je doktorat iz teologije, a u diplomatsku službu Svete Stolice stupio je 1977. Diplomatsku službu

obavljao je u Pakistanu, Kolumbiji, Ekvadoru, Sudanu, Južnoj Africi, Japanu, Austriji, Litvi, Jugoslaviji i u BiH, a apostolski nuncij bio je u Kongu i Gabonu, Obali Bjelokosti, Burkini Faso i Nigeru, Južnoj Africi i na Malti. Apostolskim nuncijem u Republici Hrvatskoj imenovan je 14. veljače 2008.

Tiskovni ured HBK



HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

HR-10000 ZAGREB, Ksaverska cesta 12A

Tel. 01 5635 009

e-mail: hbk@hbk.hr

www.hbk.hr

ISSN 1332-2354

GODIŠTE XVI. ▣ ZAGREB 2017. ▣ BROJ 2 (22)